

VASÁRNAP SZABADSÁG MAGAZINE SECTION

HARMINCNEGYEDIK ÉVFOLYAM -- NO. 18. SZÁM.

CLEVELAND, O., 1924 MÁJUS 25.

KIPUSZTULTAK A RÉZBŐRŪEK AMERIKA FÖLDJÉN

Régen véget ért már Amerikának vadregényes korszaka. Kipusztultak a "rézbőrűek" és akik megmaradtak, azok "olajföldeken spekulálnak" és igyekeznek mindjobban hozzásimulni a fehér emberek ugynevezett civilizációjához. Eltűntek a lehetetlent nem ösmerő karesu, cifra tollazatu rézbőrűek, auto-utak hasújják végig egykori birodalmuk egykori ösrengetegelt és a felhővel versenyt szágukló lovak helyett a gépkocsik foglalták le maguknak. Csak a gyermekek szines fantáziájában élnek még a nagy mesemondó Coopernek alakjai: a gyermek lelke ma is ábrándoznak még Börharisnyáról, Solyomszemről és az utolsó Mohikánról. A gyermek-fantázia kelti életre a régi, romantikus idők véres emlékeit, amikor még ellenségként állt szembe a fehér s a vörös ember Amerika szüz földjén. Az amerikai gyermekek kedvené szórakozása maradt az "indian suit," amit magára ölt a kisfiu és kislány és el-eljátszanak vele, úgy, ahogyan azt fantáziájuk diktálja. És mi felnőttek csak örülhetünk, hogy nem csak a "rádióval" törődik a ma gyermeke, hanem örömet leli azokban a játékokban és multságokban is, amik felejthetetlené teszik a saját gyermek-korunkat.

PATENTED, JULY 12, 1921

VASARNAP
MAGAZINE SECTION

A "SZABADSÁG" szépirodalmi melléklete.
Editor: COL. ANDREW CSERNA, szerkesztő.
Helyettesítő és kiadóhivatal: 700-710 Huron Road
Printed and published:
1924 MÁJUS 2.

A NAGY VÁROSÓKBAN

a nap forgalmas óráiban pótkocsikat kapcsolnak a villamosok motoros kocsihoz, pótkocsikat, amelyek hajtó-erő-motor nélkül valók, amelyek nem tudnak megmozdulni, hanem huzzák, vagy tolják őket valahonnan, valamiféle irányban.

Ezek a kocsik is szállítanak embereket, ezek is teljesítenek szolgálatot, de csak akkor, ha valami más, kívül fekvő erő mozditja meg kerekeiket. Egyébként teljesen hasznavehetetlen testek, amelyek mereven, — munkátlanul hevernek motoros kocsi híján.

Ebben a mi régi világunkban ugyancsak kétféle emberrel találkozunk.

Az egyik, a motor megismerésének, tele erővel, energiával és örökös éberséggel, amely mindenkor megragadja a kínálkozó alkalmat. Ezek az emberek azok, akik mozgatnak s a kik ragaszkodnak az egyszerű megindított mozgáshoz s a legtöbbször bull-dog makacssággal ragaszkodnak hozzá.

Azután itt vannak a "pótkocsi-emberek," akik soha sem tudnak semmit sem megmozgatni, akik nem tudnak kezdeményezni s akik örökké egy helyben maradnak, ha külső erők nem kényszerítik őket újabb és újabb elindulásra s megkezdett mozgás fenntartására.

Minden normális embernek van teste és lelke, értelme, érzésvilága és akarata. Mind-egyiket fölszerelte így a természet azokkal a "nyersanyagokkal," a melyekből egyre több és több tehetséget, megbízhatóságot, kitartást, kezdeményező és elhatározó képességet lehetne és lehet is teremteni.

De kétségkívül a világ egyik legnagyobb problémája, hogy az emberiségnek csupán 15 százaléka végzi a gondolkodást, a kezdeményezést, alkotó munkáját, még pedig a többi 85 százalék számára, amely igazi, eredeti gondolkodásra és cselekvésre sohasem képes. A problémát még csak súlyosítja az, hogy a gondolkodó elmék legalább is 50 százalékban mindig csak egyfajta irányban keresnek és kutatnak s így mindig csak ugyanabban az egy szűkre szabott irányban is találnak valamit.

A kezdeményezés hiánya, az önálló gondolkodás fejletlensége a modern világ egyik legnagyobb hibája. A gépek szaporodásával gépszerűek lettek az emberek is, sőt valósággal "gép-emberek,"

akik kívülről, másoktól várnak irányítást és vezetéset az élet csaknem minden egyes pontján.

Az élet elgépiesedését különös módon követte a motor nélküli, a kezdeményezés nélküli "pótkocsik" szaporodása. A specializálódás, amely az emberi tevékenységek határát megnyirbálja, még csak fokozza ezt a gépszerűséget, mert egy irányba tereli a gondolkodást, a cselekvést s ezzel meg is bénítja a lélek alapvető tehetségeit.

Ezért vannak motoros és pótkocsik s ezért egyre kevesebben a motorosak s egyre többen a motor nélküliek a mi világunkban.

S erre nincs megoldás, mert az az ember, aki nem akar gondolkodni, mindig csak vágyakozni fog, ahelyett, hogy elérne valamit s az az ember, aki nem tud cselekedni, mindig "pótkocsija" lesz a mozgató erejű, cselekvőképes, kezdeményező egyéniségnek.

Keresztény gondolatok

IRTA: PÁTER ORAKTORNYAI LÁSZLÓ.

A KERESZTÉNYSÉG AZ EMBERI MŐVELŐDÉS SZOLGÁLATÁBAN.

1. A tudomány terén.

A TUDOMÁNY mindenkor az isteni létezés emberi szellem meggyőződésén, s mint ilyen, mindenkor a magasabb élet előteremtője. Ha a tudomány fejlődése az emberi nem dicsőítése, annál nagyobb érték mégis abból a szempontból, hogy a szellemi életet segít elő, hogy a szellemi élet finomításával kibéküljön az ember a természetfeletti dolgokhoz való viszonyához, sőt tartja mindenben hárs behatásként, amelyek meggyőzően lennének az emberiségnek, ha arról tényleg magasabb szempontokból, mondjuk ki nyíltan, az isteni rend szempontjából gondolkodunk.

Bár a dolgok lényegében teljesen igaz lehet az, hogy a tudomány a tudományt magát meggyőzően, a kereszténység, tehát képviselője, az Egyház is, nemcsak ezért, hanem főleg isteni érdekből a tudomány előharcosaként szerepelt mindenképp, s aki elfogulatlanul igazságos, aki tanultságából, olvasottságából, tapasztalatából, utánpótlásból és nemcsak érzelmi szempontokból, vagy általánosan meghallgatott beszédekből tudja, az megállapíthatja, hogy a tudomány egyenes megmozdítója és továbbfejlesztője volt. Aki elég őszinte tudott lenni saját magához, és becsületesen megállapította, hogy a tudomány folyamán emberi gyengeségek, félreértések történhettek, mert hiszen emberek élnek a földön, ugyancsak megállapíthatja azt az értelem, amelylyel e megállapítható hibák elismerésével amolyan a nek jó tudott, amely tényleg és letagadhatatlanul a kereszténység, az egyház által végrehajtott a tudomány szolgálatában.

Mindenkinek alkalmat lehet ezekről meggyőződni, annyira kifejeződött külön irodalmi van ma már ennek a kérdéskörnek, mindenki, aki igazságos, utána járhat a le nem tagadható tényeknek, hogy kik mentették meg a klasszikusok írásait, kik vitték be a kultúra legelső kellekeit a barbár népekhez, kik tanítottak századokon keresztül kimerőleg, a könyvnyomtatás előtt, kik írogattak csendes zártkamarában a bámulatos szorgalommal és lelkiismeretességgel összeállított frott vaskos köteteket.

Természetes is, hogy az egyház a tudomány szolgálatában áll. Tiszán erkölcsi szempontból is világos, hiszen az erkölcsiség egyik főalapja az elfoglaltság, a szorgalmas munkálkodás; a restegés mindenkor az erkölcsiség rovására ment, a tudatlanság mindig messze ment erkölcsi károkat okozott. A tudomány fejlődése, annak nevelő hatásának letétele mindenkor előjárás, törekvés kellett tehát, hogy legyen.

De a magasabb élet megértése, a természetfeletti dolgok megértése is maga tudomány s mit nem ragadott meg az egyház tanító ösztöne, hogy mindennel, ami a földön csak található, ami tudományosan felderíthető, meg ne szeretesse, meg ne értesse Isten dolgait; hiszen csak az Isten létének megbizonyítására is olyan szellemi felkutatásokkal rendelkezik, olyan határtalan felkészültséggel van ellátva, hogy ember, tudós legyen, aki ezekkel szemben megállhat.

És ha, bár tudományos felkészültséggel is alátámasztja, Isten és a más világ bizonyos dolgaival szemben csak hitre támaszkodik, sőt azt megköveteli, az is csak a tudományos gondolkodás érzéketlenségének a bizonyítványa, amely ellen rendszerint egyik csak tanulmány, májja, érdeklődés, amely méltán szellemi nyomorúságok voltak a tudomány szempontjából magából, már nem is annyira bizonyítván együgyű, de inkább szánalmat keltő, nevetésre kényszerítő lények csapni.

A kereszténységnek, az egyháznak magának már az ösztönös szükségképpen az, hogy tudomány nélkül, a tudomány fejletlenségének igénye nélkül meg nem él.

Goethe gondolatai

Nem érhető el minden, ami kívánatos, nem ismerhető meg minden, ami megismerésre méltó.

A tapasztalatnak öszve a fogalom, eredménye az észme. Az előbbinek összefoglalásához érteleme, az utóbbinak felfogásához észre van szükség.

A gondolkodás embernek legzsebb súvósága az, hogy kifürkésztesse, ami kifürkészhetetlen és nyugodtan tiszteletben tartja azt, ami kifürkészhetetlen.

Aki magába szállva elismeri korlátosságát, legközelebb jutott a tökéletességhez.

A tudományokat leginkább az hátráltatja, hogy művelői egyenlően szellemek.

AZ AMERIKAI ÉLET

megértéséhez nem elegendő dolgozni Amerikában, megtanulni a baseball titkait, természetesennek találni az amerikai furcsaságokat s rossz hangsúlyozással angolul beszélni. Aki pusztán ilyen ismeretek és tapasztalatok alapján alkotja meg a véleményét Amerikáról, az feltétlenül bizonyos képre szert tesz, de semmiesetre sem helyes képre.

Ahoz, hogy Amerikát csakugyan ismerjük, fontos, hogy betekintést nyerjünk szellemi életébe is. S a szellemi élet sajátosságait, mélységeit, jellegét nem lehet rövid idő alatt megismerni.

Nem lehet egy ország kulturáját a külsőségek alapján megítélni, mert a következtetés feltétlenül helytelen lesz.

Az amerikai szellemi élet iránt érdemes érdeklődni. Az amerikai írók alkotásából megtudjuk azt, hogy ebben az országban mit neveznek szépnek és hogyan keresik a szépet. Megtudjuk, hogy a társadalmi problémákat az írók miként itélik meg s ez magában véve szenzációs gyönyörűség számba mehet. — Megtudjuk az írók alkotásaiból azt is, hogy Amerika nem csupán az anyagi célok rabja, hanem lelki célok szolgálatában is áll s ahhoz megfelelő eszközöket használ.

Az amerikai irodalomban és művészetben s a szellemi élet más terén ép úgy megtaláljuk a különböző irányokat, mint az európai kulturális életben. De ezt a szellemi életet nem lehet felszínes gesztussal megközelíteni, mert ilymód csak felszínes élvezetben lehet részünk. Az amerikai kulturában vannak olyan értékek, amelyek a legkomolyabb érdeklődést érdemlik meg.

Sok bevándorlónak az a baja, hogy amerikai élete azért szürke és egyhangú, mert nem tud belekapcsolódni az amerikai gondolatok. Ugy él, mintha körülötte nem kereszmintha körülötte nem gomolyognának a gondolatok. Ugy él, mintha körülötte nem keresne kifejezést a szépség. És ilyen körülmények közepette természetesen arra hajlandó, hogy Amerikának silány szellemi életéért szemrehányást tegyen, s elfelejti, hogy tulajdonképpen saját magának kellene szemrehányást tennie.

Vegyük magunknak azt a fáradságot s menjünk el városunk könyvtárába s érdeklődjünk az amerikai irodalmi alkotások iránt. A könyvtárosnő mindig a legnagyobb készséggel rendelkezésére áll az érdeklődőnek s szívesen megadja a szükséges információkat. Biztosra lehet venni, hogy aki betekintést nyer az amerikai irodalmi alkotásokba, annak helyesebb és pontosabb képe lesz általában Amerikáról. S jobban fogja megszeretni ezt az országot, minthogyha kizárólag a gépeken és az üzleteken keresztül akarná megérteni.

C
E
letett.
rémüle
som. o
mint e
Ez
nek m
futásár
A
mosok
nyomol
tal oss
ezzel a
kamon
szomsz
gyerek
Cintán
Az
azzal a
nitói i
csatlak
gény. P
rosszab
Egys
serves
idegen
igazgat
nyért.
főváros
Al
a pillá
landóa
az ámu
kodott
berek
csufoló
mosoly
solyogn
a házal
voltak.
Álmék
holmik
a cirku
a büvé
minder
Ci
is egy
be buj
ga még

CINTÁNYÉR (MAI MESE)

A Vasárnap számára
írta Kósa Lajos

I.

EGYSZER volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember... Mint minden embernek, első ténykedése neki is az volt, hogy — megszületett. Ahogy a bábaasszony meglátta, rémüléssel esapta össze a kezét: "Jézusom, olyan lapos és kerek szegényke, mint egy — cintányér!"

Ez a kiáltás lett azután egész életének megalapozója, szürkés-tarka pályafutásának irányítója.

Apja, anyja földhöz ragadt napszámosok voltak és nagyon haragudtak reá nyomorék volta miatt. — "A másik hat-tal összesen sem volt annyi bajom, mint ezzel az egyel: Kész Istenverése ez a nyakamon!" — szokta sikogatni anyja a szomszédok előtt. Testvérei és a többi gyerekek is csak gunyolták: "Cintányér! Cintányér!..."

Az iskolában ugyanigy folyt a sorsa, azzal a különbséggel, hogy ott még a tanítói is a gunyolódókhoz kényszerültek csatlakozni, olyan neveléses volt szegény. Pedig nem is éppen tartozott a legrosszabb tanulók közé.

Egyszer azután — már az ötödik ke-serves iskola évét taposta ekkor — egy idegen ur vetődött a faluba. Egy cirkusz igazgatója, aki meglátta egyszer Cintányért, meglátta és el is vitte magával a fővárosba — bohócnak.

Ahogy a városba megérkeztek, attól a pillanattól fogva Cintányér szeméit állandóan szélesre tágulni kényszerítette az ámulás. Már a pályaudvaron elálmélkodott azon, hogy: "Ni, ni! Itt az emberek nem kiáltoznak lépten-nyomon csufolódva utánam, mint otthon, csak mosolyognak; finoman, csendesen mosolyognak!..." "Álmélkodott azután még a házakon, amelyek sokkal magasabbak voltak, mint a falubeli templomtorny. Álmélkodott a kíváncsnál kíváncsabb hölgyekkel zsúfolt üzleteken, a cirkuszban, a cirkuszban a csodásan okos állatokon, a bűvészekon, az athlétán, a lovárnón... mindenben.

II.

Cintányér tehát bohóc lett. Először is egy nagyon szűk, nagyon tarka öltöny-be bujtatták, amelyben deszka soványsága még jobban érvényesült. Fejébe csör-

gökkel kirakott stanieli-sapkát nyomtak. Este előadásakor még a hátára egy vékony pléhlemezt akasztottak, a produkció pedig abból állott, hogy miután Clarissa a tüneményes műlovasnő, a társulat disze, csillaga s a közönség dédelgetett kedvence, fehér lován esárdást járva körül-körüllovagolta a köröndöt — akkor a Cintányér hátán lógó lemezre egy másik bohóc, akin azonban tul bő bugyogó libeg két öklével veri a taktust, amitől amaz fájdalmában a leg-groteszkebb arefintorokat vágja. Közben a társa macska hangon sipitozza: "Cintányér, Cintányér! Eleven cintányér! "Most lakolsz, meglakolsz dédanyád kinjáért!"

— Ezen azután a "mélyen tisztelt publikum," különösen a gyermekek, nagyszerűen mulattak.

III.

Multak az évek, folyt az előadások. Cintányér tizenhét éves lett. A közönség megszerette és az igazgatónak szinte nélkülözhetetlenné vált. S havonta, ha eljött az elseje, 100 (száz) halljátok gyerekek?: száz korona gázi ütötte a markát.

És ahogy a idők teltek, ahogy lepergetek az előadások, olyan természetesen érlelődött meg Cintányérnak Clarissa iránti szerelme. Ez a szerelem épp olyan volt, mint szülőanyja, az Idő: lerombolhatatlan, végnélkül örök és végzetesen komoly. Halálosan.

De ahogyan fejlődött, erősödött Cintányér szerelme, úgy gyengült folytonosan a közönségnek és a direktornak iránta érzett rokonszenve is. Mert egyre csak atáncoló lovárnót figyelte, abban gyönyörködött s így nem érezte már a hátára zuhogó ütések fájdalmasságát — és elmaradtak a kacagató arefintorok. Bár a másik bohóc olyan nyávogást vitt véghez, akár egy egész macskazenekar. Cintányér észre sem vette, hogy kegyvesztett lett. Talán ha tudta volna sem fájt volna neki...

Cintányér szeretett, — de Clarissa nevetett. Ahányszor effelől előtte célzást tettek, csak nevetett. Jókedvű, harsogó nevetéssel, mint a mikor egy csattanós vicere szokott az ember.

Egy alkalommal Cintányér, aki mindig leleskédett a nő után (sohse leleskédjete gyerekek!) meghallotta, amikor az rajta kacagott...

Szédülni kezdett vele a cirkusz, a lépény-arcu tüzben égett, a keskeny, zavaros, halovány-kék szeméi fájtak az agyában és fázósan remegtek csigár, vézna lábai... A torkában a sirás fojtogatta, marcangolta. Szinte dobálta a testét, mintha óriás markok rángatták volna jobbra-balra, kegyetlen jókedvükben... Nem birt!

IV.

Elérkezett az este és elérkezett az előadás, úgy mint máskor. Mikor az ő számuk következett a sorra, kijött, odaállott a körönd közepére, úgy mint máskor. Öntudatlanul, valami ismeretlen erő parancsára mozgott. Társa örült dühvel dobolt a hátán, de minden hatás nélkül. A közönség már pisszegni kezdett s az igazgató, aki a kuliszák mögül figyelte az előadás menetét, elhatározta magában, hogy még ma ki fogja rugni a társulattól.

Cintányér meg csak állt. Csak a lovárnót látta, csak azt érezte, hogy még jobban szereti. Mást nem látott, nem érzett.

Clarissa szeméi, mint a delej vonzótták, úgy, hogy egészen előrehajolt mag a teste s mikor a vágatásban melléje ért, ő egy kicsinykét kilibbent a helyéről, jobbra, a ló elé. Kicsinykét, lassan, de végzetesen...

A további előadást beszüntették. A közönség elszéledt, a társulat meg ott maradt és ott maradt Cintányér is — véresen a porban.

Még torzabbá, még laposabbá tiporták a lópaták. Az arcára az utolsó, rettenetes fintorítást odafagyasztotta a halál...

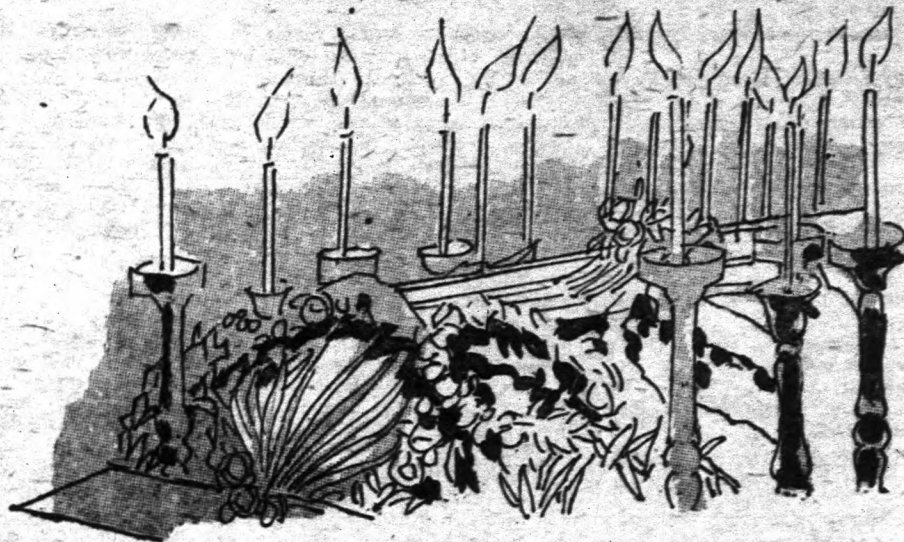
Körül állották a kollégái, nézték és hallgattak. Az igazgató bosszusan tárcsálta haresa-bajuszát s miközben arra gondolt, hogy mégis csak hajtott valami hasznos Cintányér a konyhára — magában dünnyögte: "Kár! Kár!..."

— Valaki hirtelen felkacagott. Teli torokból, jóízű kacagással, mint amikor egy jól sikerült viccen mulat az ember: "Ha, ha ha! Most azután lapos, most igazán Cintányér!... Ha, ha, ha!" Clarissa volt, a műlovasnő.

V.

Ez a Cintányér szomorú élete és szomorú halála...

— Most pedig aludjatok gyerekek!

AZ ARANYHAJU ASSZONY

A Vasárnap számára
írta Szentgyörgyi Ferenc

ESTE hat óraker elcsendesült a ház, Gábor ekkor úgy, a hogyan összerendezte magát és belépett a ravatalos szobába. A fekete drapériával bevont falak között, a révedező, seregő lánggal égő gyertyák mellett, a kis imaszámolyon térdelt az édesanyja. Összekulcsolt kezeire hajította ezüstös hajú fejét és már nem voltak könnyei, már nem tudott sírni, Gábor odalépett az anyjához, gyengéden, szelíden megfogta a karját és lehajolt hozzá.

— Édesanyám... már... este...

Majd hozzátette:
— Mindjárt jönnek és... és ottj... a gyertyákat...

Az anyja fölemelkedett a számolyról, erőteljű, megroggyant térdekkel próbált megállni, majd kissé hátradölt a fia karjába, azután fölémelte ezüstös fejét és a ravatalra nézett, a tómpán csillogó vörösréz koporsóra, a halottra, a szép erős, okos urára, Boroszlóy Andorra, aki ott feküdt előtte átlőtt szívvvel, szorosan lezárt szemekkel, fehéren, hidegen, megmerevedett tagokkal.

Az asszony fel akart sikoltani. — Nem tudt. A fájdalom, mint erős vaskapocs szorította a torkát.

Gábor átölelte.

— Menjünk, édesanyám...

A vacsoránál szótlanul ültek egymás mellett. Az édesanyja alig evett egy-két falatot, neki sem ízlett semmi. És a kínos hallgatásban, a rájuk nehezedő, nyomasztó csendben, állandóan az ajkán lebegett a kérdés, amit nem tudott, nem is akart kimondani. Hogy, hát miért? Miért történt ez így, miért kellett meghalnia az ő szép, erős, egészséges apjának, ki, vagy mi volt ennek a rettenetes katasztrófának az előidézője? Az apja életére próbált gondolni, azokra a hónapokra, amelyekét azóta töltött vele, amióta az egyetemről visszajött, az emlékek között kutatott, az apja régi, elejtett szavait idézte föl és nem talált seholl egyetlen fix pontot, semmi bizonyosságot, amely megmagyarázta, érthetővé tette volna előtte a tragikus végzet. Adóságokat emlegettek, ki nem fizetett váltókat és homi titkoszatos pesti utazásokat. Az utóbbiakról ő is tudott. Hogy az apja minden két-három hónapban felrándult Pestre és ott töltött néhány hónapot. Ha el akarta kísérni, nem engedte.

— Üzleti ügy ez, nem értesz te hozzá, — szokta leinteni. — Maradj csak te a fölőnsaid mellett.

És emlékszik, az apja ilyenkor mindig hangosan nevetett és az édesanyja — a törékeny, drága, ezüsthajú asszony — elfordult tőlük és magukra hagyta őket.

— Nem, az apámnak nem voltak szenvedélyei, — gondolta Gábor. — Nem ivott, nem dorbézolt, nem kártyászott és...

Az anyjára nézett, aki sápadtan, összetörten, magábasüppedten ült a székekben.

— ...és szerette az anyámat, — fejezte be gondolatát Gábor.

A temetés után néhány napra az édesanyja bekopogott a szobájába.

— Valamit kérem akarok tőled, fiam, — mondotta.

Gábor, aki már, aggódni kezdett édesanyja egészségi állapota fölött, boldogságtól sugárzó arccal és el nem titkolható örömmel fogadta az anyját.

— Paraficsöljál, édesanyám! Az asszony elhelyezkedett az egyik karosszékekben, aztán esendesen, fáradtan megszólalt:

— Én tudom, fiam, — mondotta, — hogy neked kötelességeid vannak, hogy téged hív az élet, mennd tanulnod kell.

— Igen, anyám, — felelte Gábor.

— Tudom, — folytatta halk, fátyolozott hangon az asszony, — hogy amióta itthon vagy, sokat vesztettél.

— Igyekeztem pótolni a veszteséget, anyám, — mondta sietve Gábor.

— Tanultam és... Az asszony leintette:

— Tudom, fiam. Tudom. Láttam. De ugy-e, ez mégis csak más? Gábor mosolygón próbált.

— Más, igaz, de... hiszen nem sokára utazom és majd rendbehozok mindent.

Az asszony felelt. A fiára nézett. Tört fényű szeméből végtelen szeretet sugárzott.

— Én — mondta aztán és remegett a hangja, — én pedig... arra akarlak megkérni, fiam, hogy ha, te szeretsz engemet... mert ugy-e, szeretsz, fiam engem?

Gábor mosolygva védekezett.

— De, édesanyám, hát... Az asszony közbévágott:

— Mert ha te szeretsz engem, akkor... akkor... még most nem utazol el.

Csend lett. Az asszony lehajította a fejét, hallgatott. Gábor értelmetlenül nézett rá.

Aztán megszólalt az asszony.

— Nagy áldozat ez, fiam. Tudom. De lásd, én már fáradt, öreg vagyok. Az utolsó napok alatt éveket öregedtem. És nincsen senkim, csak te vagy. Egyedül te. Ha te most elmegy, elhagyaz, akkor én nem tudom, mi lesz... nem tudom, hogy mi fog történni... velem...

— Kösönöm, fiam. Tudtam, hogy te... te nem olyan vagy, mint... Hogy te jó vagy és szeretsz engem.

A tavaszt és a nyarat lent töltötték a gazdaságban. Az asszony mámoros boldogsággal gyönyörködött a fiában, aki egész nap a földeken kőborolt, árgus szemekkel ügyelt a munkára, esténként együtt dalolt az aratókkal és arcát, amelyről lassanként lepopt a nagyváros sápadt színe, barnára zománcolta a nap. A nyár utolsó heteiben, amikor már a mezei munkák vége felé jártak, elhatározták, hogy elutaznak.

— A tenger mellé édesanyám, — mondta Gábor. A levegőváltozás csak jót fog tenni neked.

Az asszony huzódzott az uttól és halogatta az indulás napját.

— Ha elmegyünk, akkor te nem leszel már az én fiam — mondotta szomorúan.

Gábor vigasztalta.

— Ugyan édesanyám! Hiszen melletted leszek!

És, augusztus végén elutaztak.

A tenger mellett egy pompás kis villában vettek maguknak lakást és az egész napot az örökké zugó víz partján töltötték. Ott sétáltak karonfogva, vagy leültek valamelyik félreeső pedre és boldogan élvezték a friss, egészséges levegőt.

— Csak te vigyázzál, fiam, — mondotta az asszony, mikor így kettesben üldögéltek. — Az életben ne higgyél senkinek. — Az emberek... a férfiak is... rosszak, gonoszak. Megesálnak.

Gábor mosolygott édesanyja tulajdonságos aggodalmain.

— Oh édesanyám, hiszen nem vagyok már gyermek.

— Tudom, — felelte az asszony, — de bünt nem is a gyermekékek szoktak elkövetni.

Gábor értelmetlenül, meghökkenve nézett az anyjára.

Az asszony megérezte ezt a tekintetet, de nem szólt. A tenger felé nézett, ahol egy hatalmas hajókollosszal szelte, hasította a víz félelmetesen hullámzó hátát.

Talán egy hete, hogy a fürdőhelyen voltak, amikor egyszer egy délelőtti rendes, napi sétájukon a tengerparton egy asszony jött velük szemben. Gyászruha simult magas, karcsu alakjához és ezéles karimájú fekete szalmakalapját a kezében vitte. Fején a legdrágább aranyhajú csillogott, arca fehér volt, mint az érintetlen szűs hó és ebből a tiszta szent fehérségből két nagy fekete szem parázslott elő.

Amikor az asszony közelükbe ért, Gábor fölpillantott rá. Egy szemrebbenésig tartott az egész találkozás, de Gábor úgy érezte, hogy a vér az arcába futott. Mintha az asszony mosolygott volna rá. Összeszorította a száját és az anyjára nézett. És megdöbbsent. Az anyja arca halottaspadj volt és remegett.

— Valami bajod van, édesanyám? — kérdezte ijedt, rémült tekintettel.

— Nem... semmi, — dadogott remegő hangon az anyja, — csak menjünk föl... Fázom.

Gábor karonfogta az édesanyját, átvágott a parkon, intett egy kocsinak és a villához hajtatott.

Két napig nem történt semmi.

A harmadik napon újra a tengerparton voltak. Jó egy órát sétáltak együtt és arról beszélgettek, hogy még két hetet itt lent töltenek, azután Gábor hazakíséri az édesanyját Zsadányba, körülnéz a gazdaságban, átvizsgálja a számadásokat és szeptember végén vagy október elején megy ki Berlinbe, — tanulni. Gábor mámorosan beszélt a terveiről, tanulmányairól, a jövőről, az édesanyja szeretettel, boldogan hallgatta.

Dél elmúlt már, amikor a parkon át ebédelni indultak. Egymáshoz simulva lassan, nyugodt lépésekkel mentek az uton és egyszerre, amikor az egyik kanyarulathoz értek, majdnem beleütköztek valakibe.

Gábor fölkapta a kezét és lángoló arccal, de akaratán kívül a kalappja után nyult.

Az asszony volt, az aranyhajú asszony. Mosolygott, olyan biztató, ígéretteljes mosollyal, hogy azt nem lehetett félreérteni, félremagyarázni.

Gábor megállott és az asszony után nézett, amíg el nem tűnt a park bokrai között. Egy pillanatra arra gondolt, hogy utána kellene mennie, de akkor tekintete rásiklott az anyjára, aki sápadtan támaszkodott egy fa derekának s megremült.

Gyorsan, sietve mentek haza. Az ebédelni szótlanul, zavartan ültek, és ha az anyja tekintetét magán érezte, szégyenkezve hajította le a fejét. Ebéd után fölmentek a lakásukra és az anyja azonnal lefeküdt.

— Itthon maradsz! — kérdezte reszkető hangon az édesanyja.

Gábor az ajkára harapott. Nem mert az anyjára nézni, úgy felelte:

— Nem... nem. — Sietve mondta utána: — Lemegek ide a kertbe... olvasni... Majd, ha cill a forróság, — érted jövök.

Várt egy keveset, amikor aztán látta, hogy az anyja nem felel, bement a szobájába, találmra fölvetett egy könyvet, fogta kalapját, kösszönt és csendesen betette maga után az ajtót.

A lépcsőkön sietve, gyorsan ment le.

Amikor a kertbe ért, föltekintett lakásuk erkélyére. Az anyja nem volt kint. Erre föllelegzett és átvágva az uttesten, befordult a parkba. Sietve kutatta át az utakat és amikor az elrejtett padon föl fedezte az asszonyt, nyugodt, biztos lépésekkel indult feléje.

Leült melléje. — Egészen közel hoz-

za... fel...
sodm...
Gá...
tudja...
Az...
a fo...
tásb...
Zsada...
K...
tette...
Gá...
— és...
nyod...
lött...
Gá...
nyult...
pénc...
gét, sze...
De...
istenad...
vét a...
közleke...
sírn...
is...
— Hol...
beszél...
sának...
— Hát...
síralm...
belkibe...
virágot...
máse...
gyümölc...
senki...
az a...
lát...
találja...
tevére...
rágot...
vagy ke...
izelne...
mások...
rágzal...
már a...
máse...
lyen k...
Több...
jebbval...
volt, me...
gya volt...
is elis...
szó ez...
mindig...
gott...
— Ne...
mert te...
vagy, a...
mes em...
talan...
legbold...
gyok...
Newsz...
kiné M...
milyen...
Petrop...
gott...
— Er...
folytat...
Megval...
deltem...
a hajl...
dod-e...
fenyeget...
nak, ho...
csak an...
a máse...
az volt...
bejto...
máse...
— Lá...
nevet...
azért...
máse...
falata...
fogat...
volna...
hogy k...
volné...
angyal...
máse...
— Mo...
Csak...
mond...
jajdul...
magada...
danád...
— Te...
miért...
máse...
N

zár. Az asszony mosolyogva fordult feléje:

— Ugy-e, maga zsadányi? Borsodmegyéből?

Gábor értelmetlenül nézett rá.
— Igen — felelte. — Honnan tudja?

Az asszony ajkán újra megjelent a fölényes mosoly, amikor mondta: — Az édesanyját ismerem. Látásból. Valamikor én is jártam Zsadányban.

Kis pauzát tartott, majd hozzátette:

— Az édesapját is ismertem.

Gábor csendesen felelte:

— Meghalt.

— Tudom, — mondta az asszony és elnézett Gábor feje fölött.

Aztán másról beszéltek. Alkonyodni kezdett és esend volt körülöttük.

Gábor ekkor az asszony keze után nyúlt. Az asszony engedte. A dere-

kát is. Gábor az asszony illatos, piros száját kereste. A aranyhaj kuszált fürtjei az arcát érintették.

— Ma! — kérdezte Gábor, és szíve vadul zakatolt.

Az asszony védekezni próbált. — Gyengéden, erőtlően.

— Ma! — Estel — kérdezte újra Gábor.

Az asszony előrehajította a fejét.

— I... igen — susogta.

A park kijáratánál elváltak.

— És este kilenc órákor Gábor kezét csókolt az édesanyjának.

— Fáradt vagyok... — mondta és nem nézett az anyjára. — Aludni megyek!

Az édesanyja nem szólt, de Gábor úgy érezte, hogy a keze hideg és remeg az ő kezében.

Lehorgasztott fejjel ment a szobájába. Aztán elmúlt tíz perc, negyed óra, félóra, Gábor úgy érezte, hogy egy örökkévalóság, s amikor ki-

ment, messziről feléje kongott a templomóra ütése. Lassan, észrevétlenül kinyitotta az ajtót. Az ajtó az anyja szobájába vezetett, csak erre juthatott ki a folyosóra. A szobában sötét volt. Lábujjhegyen, mint a tolvaj, ment a szobán át, a keze már a másik ajtókilincsen pihent, lenyomta és ekkor egyszerre egy rettenetes, fájdalmas sikoltást hallott, majd egy tompa zuhanást és érezte, hogy valaki átöleli a térdét.

A lámpa csavarja után kapott. A villany kigyúlt.

Gábor rémülten kiáltott föl:

— Édesanyám!

Ott térdelt előtte az anyja, karjával göresösen szoritotta, kulcsolta át a térdét.

Gábor ijedten kapott utána, föl-emelte.

— Édesanyám, hát...
Az anyja az arcát kereste, nyö-

szörögve, sirva bujt hozzá.

Gábor megrendülve nézte.

— De édesanyám, hát... hát... mi az?

— Fiam, — buggyant ki végre a szó az anyja szájából, — fiam, ne menj el. Összekulcsolta a kezét.

— Nézd, — mondotta sirva, zokogva, — könyörgöm hozzád, ne menj.

— De anyám...

— Nem, nem — rimázkodott az asszony — nem engedlek. Tudom, hogy akarsz menni, tudom, láttam... Láttam... Nem, nem engedlek.

— De anyám, hát miért? — tört ki Gáborból a kérdés.

Az anyja ráhajította fejét a vállára.

— Mert, — mondotta és szaval tompán hangzottak, — mert az az asszony... az az asszony...

Élesen, fájdalmasan sikoltott föl:

— Az az asszony ölte meg a... apádat is.

NEWSZKINÉ FÉNYKÉPE

A Vásárnap számára
írta Csermely Gyula

ADKO ZIJMANOV orosz hadnagy szerelmes volt egy gyönyörű asszonyba. De reménytelenül szerelmes és ezért, ha volt pénze, akkor pezsgőbe, ha nem volt pénze, akkor vodkába fojtotta keserűségét, szerelmi bánatát.

De pezsgőtől-e, vodkától-e: minden istenadta nap ittas volt, mert minden istenadta nap érezte, hogy markolja szívét a fájdalom. És mihelyt ittas volt, közlékeny lett és panaszkodni kezdett és sirni, ami szokásuk különben másoknak is.

Hol egyedül ivott s akkor a palackhoz beszélt, hol kettesben ivott s akkor társának sirta el keserűt.

Hát érdemes embernek születni? — siralmait rendezte így kezdte. A lepke belibben a kertbe, kikeres magának egy virágot és senki se mondja: ez már a másé; a madár meg felrepül a fára, izes gyümölcsöt eszeget és neki se mondja senki, hogy már a másé. Csak az ember az a szánandó teremtmény, aki ha virágot lát, ha gyümölcsöt eszik, sokszor úgy találja, hogy az már a másé. Erted-e, testvérem? A másé! Szagolgatná a virágot, és megmámosodnék tőle a lelke, vagy kezébe venné a gyümölcsöt és megízlelné, milyen zamatos és édes: vagy mások mondják neki, vagy maga a virágzár mondja, hogy nem szabad, ő már a másé. Erted-e, testvérem? A másé! Milyen keserű szó ez: a másé; milyen kietlen szó ez: a másé!

Többnyire Jeffremmel ivott, ki föl-jebbvalója és barátja és bizalmas is volt, mert parancsnok-helyettes főhadnagya volt a századnak. És mikor ennek is elírta, zokogta, hogy milyen keserű szó ez: a másé, Petropavlovics Jeffrem mindig alattomosan és kajánul mosolygott.

Neked többet mondom el, barátom, mert te főhadnagyd és jó emberem vagy, az Isten ítéltesen. Hát, sok szerelmes ember van a világon, sok boldogtalan szerelmes is mindenestre, de a legboldogtalanabb, Petropavlovics, én vagyok. Mert a századosunk feleségét, Newszkiné nagyasszonyt szeretem. Newszkiné Marakova Annát. Milyen szép ő, milyen üde és milyen éreyses!

Petropavlovics észrevétlenül mosolygott.

— Éreyses, barátocskám, éreyses! — folytatta a hadnagy a panaszos szót. Megvallottam neki, hogy imádom, letérdeltem előtte a szőnyegre, úgy kértem a hajlandóságát, a szerelmét... és tudod-e, mit mondott az az angyal! Nem fenyegetőzött, hogy megmondja az urának, hogy rá merem emelni a szemem, csak annyit mondott jó szóval, hogy: ő a másé. Az uráé persze, de az ő szava az volt, hogy a másé. Hát nem kétségbeesztő és keserű és kietlen szó ez: a másé!!

Látom, hogy mulatsz rajtam és ki-nevétsz. Mert nem értesz meg engem, azért. A világon majdnem minden a másé. De törődöm is vele, hogy ez a palota, az az automobil vagy az a trojka-fogat ott a másé, csak az az asszony ne volna a másé. Azért mondtam, barátom, hogy kár embernek születni. Lepke volnék vagy madár és virág volna az az angyal, akkor nem mondaná, hogy ő a másé.

Mosolyogsz, Jeffrem Petropavlovics? Csak lángolnál te azért az asszonyért és mondaná neked, hogy ő a másé, te is feljajdulnál, úgy mint én és te is leünné magadat nap-nap után. És te is mondanád: kár embernek születni.

Te csak nevetgélsz, Petropavlovics, miért? Hát nem förtelmes szó ez: a másé! És nem isteni szó ez: az enyém!

— De igen. Isteni szó ez: az enyém, — mormolta Petropavlovics és nevetett.

— Csak mosolyogj, csak vigadj! Én meg sóhajtozom és iszom; ma többet iszom, mint tegnap és holnap többet fogok inni, mint ma. De egy-két hét múlva vége lesz. Kitért a háború, megyünk és akkor én is a másé leszek: a halálé.

— Örömmel megyek a csatába és csak az bánt, Jeffrem, hogy fényképe nélkül megyek a halálba. Milyen jó volna itt a keblemben, a szívem fölött az ő arcképe. Megnézném, valahányszor csak ráérek. És ha halálra talál a golyó, lecsukódó szemem azt az arcképet nézném, nem az eget. De nincs meg az arcképe, nincs. Kérnék tőle egyet, arra is mondaná, hogy a másé. Az uráé persze, hogy vigye el magával a csatába.

Petropavlovics Jeffrem csak mosolygott...

Newszki Alexej százados és Petropavlovics Jeffrem főhadnagy jó messziről nézte a harcot, de Radko Zijmanov hadnagy jó háromszáz lépéssel-előttük volt, oda sűrűbben esaptak a golyók.

De ott, ahol ők voltak, is bőséges aratása volt a kaszárának.

Szent Izákra, Jeffrem, hogy itt veszünk ma mindnyájan, olyan precizitással tüzel az ellenség. — Ezt Newszki százados mondta. És ahogyan végezte beszédjét, fején érte egy shrapnell és megülte. Arca bukott, úgy nyult el és meghalt.

Félórával később Petropavlovics főhadnagy is elvérzett. A nyakába kapott egy golyót: — vagy tíz percig még élt, hogy feltépte ereit az ölöm, azután félrefutott a feje és vége lett.

Radko Zijmanov hadnagy a legelső rajvonásban harcolt. A győzelemre is gondolt, mert jó katona volt, jó tiszt, de szerelmére is gondolt, Newszkiné Marakov Annára.

És úgy fáj a szíve, mint még soha. Látta elbucuzni az asszonyt az urától — a pályaudvaron történt, mikor indultak — és csókkal szakadt el urától a hitves. Neki, Radkónak, összeszorult a szíve, de Petropavlovics bizony akkor is mosolygott.

Se rám nem nézett, se Jeffremre, csak az urára nézett az a szent asszony, — gondolta Radko és sóhajtozott. Holott mit adtam volna érte, ha rám tekint. És milyen könnyű lenne a halálom, ha most velem volna az arcképe s én ránézhetnék! De nemesek ő, még a fényképe is a másé...

Megütötte valami, úgy vélte. A melléhez kapott; mi volna ez, megsebesülés, halál? Oh istenített Marakov Anna, ha még láthatnám, még csak egyszer és akár egy percre csak! De nem láthatlak és a képedet sem láthatom.

Másé vagy, Anna: az uradé. És az uradé, a századosé, a te képed is. Hiszen kinek adhattad? Csak neki, te galamb-lelkű angyal.

Végigterült a földön és jötte néző szemét a magába szegte, az égre. Szerelmére gondolt, arra az elérhetetlen éreyses asszonyra; kit már sohasem fog látni, soha...

De háttha az arcképet! A százados ur ritkaságit elhozta.

Bánatos öröm villant a szemébe, erre a reményre. — Halálom órája itt van, — gondolta Zijmanov hadnagy — és jó ember az urad, Anna. Ha odavonzolnám magamat és kérném, hogy mutassa meg nekem az arcképed... ezzel nem vetnék ellened... te éreyses voltál, ő jól tudja.

Feltápáskodott, felállt, a mellére nyomta tenyerét és hátravaszorgott az árokhoz. Az árokban egy elvérzett tiszt hevert; sapkája eltakarta az arcát, me-rev keze egy fényképet tartott az ujjai közt.

Ah, Newszki Alexej százados! A te holttested ez, sajnos, és szemed azt az arcképet nézte. És úgy-e, megbecsült nekem a lelked, ha az én szemem is rá-tapad erre a fényképre? Nem is arckép, hanem szentkép ez... had lássam a szemem, mielőtt lezárul.

Igy... köszönöm, jó uram, Newszki. Milyen szép, milyen tiszta... a másé! Kicső előre esett a feje, mint aki közel van hozzá, hogy elzússék és mintha deliriumban beszélt volna, folytatta:

De imádtam ezt az asszonyt! És soha még egy csókját sem élveztem. Ő és minden csókját a másé volt; a tiéd, szegény elcsúszadott Alexej...

Mikor elszakadtál az asszonytól, ő hosszasan megcsókolta szájadat... hadd csókoljam meg most én a tiédet, így találkozzék ajkaim az övével.

Összeszedte hanyatló erejét és kíméletesen félretolta a tiszt sapkáját, hogy hozzáférhessen annak arcahoz. De hátravágódott úgy, mintha mellette talált volna egy faltörő kos. Az a tiszt, akit meg akart csókolni, aki Newszkiné arcképet tartotta a kezében, nem Newszki Alexej százados, hanem Petropavlovics Jeffrem főhadnagy volt.

— Atya, fiu és szentlélek, irgalmazz! Zijmanov hadnagyra úgy hatott ez a

borzalom, hogy erőre kapott benne az élet. Odább vonzolta magát Jeffrem felé és elfordította tőle a fejét. Felült és fölfelé meredt az égre.

Varjúk szálltak el fölötte, riadtan, felbomlott rendekben; ki magasabban repült, ki alantabb, ki jobbra csapongott, ki balra. Vagy nem is madarak voltak, amik röpködtek, hanem háborgó gondolatok annak az embernek, ki nemesek testileg sebesült meg, de lelkileg is!

— Marakova Anna! — nyögte. És sirtam és Petropavlovics mosolygott... És azt mondtam, hogy kétségbeesztő szó ez: a másé; ő azt mondta, hogy isteni szó ez: az enyém...

Igen! Förtelmes szó ez: a másé. A másé voltál, de kétszeresen a másé. Ő én úgy néztem, hogy képedet, mint egy szent képet!

A melléből vér folyt, a szeméből könnyű. És mi a könnyesebb a szemben! A megsebesített lélek vére...

Odaszólt Petropavlovics Jeffremre. Gyűlölet és megvetés nélkül, csak szomorúság látszott bágyadoni kezdő szemében. Getsemáni szomorúsága az embernek, ki úgy sóhajtott fel az égre: Minek adtad ezt megérnem, Atyám!!

Havazni kezdett; a sűrű leomló hó perc alatt eltakarta az arcképet és az elgyengült Radko Zijmanov csukogtatni kezdte pilláit. Így van jól, — mormolta, hogy már semmit sem látok a világon. Szanitéc-katonák jöttek és elvitték a megsebesült hadnagyt. Egy megkésztő varjú még nagy csapkodással a többi után sietett és hosszasan, rekedten károgott...

A SARKI CSOPORT ÉBEDEL A SÁTORBAN.

SCOTT KAPITÁNY UTOLSÓ UTJA A DÉLI SARKRA

A vakmerő sarkutazó naplója. — A „Terra Nova” utja. — A félelmetes sarkvidék.

A MAGYAR Földrajzi Társaság könyvtárának sorozatában most jelent meg SCOTT kapitány naplója és utitársainak följegyzései az utolsó délsarki utjukról.

A rengeteg tudományos ismeretek és a rendkívül érdekes, izgalmas kutató ut eseményeit tartalmazó nagyszabású munkát Halász Gyula dolgozta át magyarra, egyszerű, közvetlen, szép nyelven s ezzel a magyarul olvasók számára új ismeretek tárházát nyitotta meg.

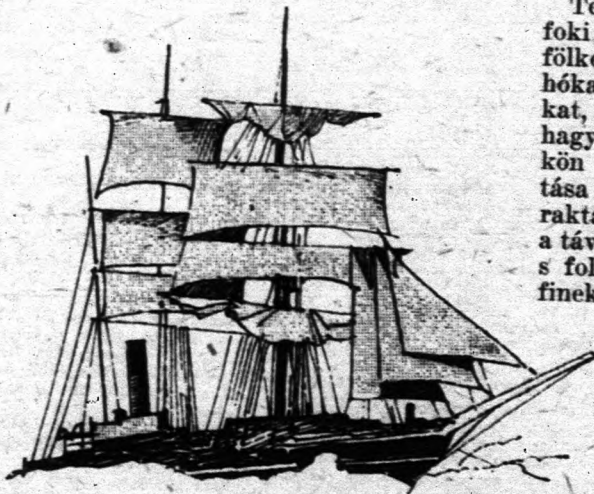
A bátor és tudós sarkutazó naplójából az első, ami feltűnik és megragad, az a mérhetetlen idealizmus, mely minden mondatából felénk lehel s a modern élet kényelemszeretetével, önző örömhajhászával szemben, életét is áldozni kész rajongása a tudományos kutatás sikereért. Scott kapitány ezt a második és utolsó sarkvidéki utját csak tudományos expedíciónak akarta, azonban az amerikai Peary sikerei miatt neki, az angol haditengerésztszítnek, fel kellett venni programjába a déli sarok elérését is. Éppen a kutatás szándéka nem térítette el utitervétől — ha leverőleg hatott is rá — a norvég Amundsen versengése, aki szintén elindult a déli sark felé. E különböző pontokon egyidőben és a különböző időben egyazon helyen végzett kutatások megmérhetetlen eredményt hozhatnak és hoztak is, mert Scott naplója, a haláláig cipelt 16 kilogramm geológiai füzet-gyűjtemény, a mérések, rajzok, fényképek és mozgóképek adnak fogalmat az előttünk ismeretlen Antarktisz jeges világáról, a melyet mi enélkül soha sem ismerhetünk volna meg.

Amundsennek 100 kilométeres térelőnye volt a sarkvidéken, mert ennivel rövidebb utat választott s kutya-fogatával simább, gyorsabb is volt az utja. — Scott 1910. november 29-én indult el kis hajóján, a Terra Nován (Új föld) a new zealandi Christchurch kikötőből s viharos tengereken keresztül, sok küzdelemmel ért el hajójuk december 9-én a zajló jég övébe s csak husz napi keserves vergődés árán tudták áttörni rajta magukat.

Az uszó hegyek világában folyton megfigyeléseket gyűjtöttek, amelyek előre vitték az emberiségnek a jégről való tudását.

Január 3-án már elérték a sarki föld — ez igazi világrész — szélét és ismerős pontokat fedeztek fel, hiszen Scott már járt erre 8 év előtt a Discovery expedícióval. Megpillantották a Crozier-fokot, a Barrier-t, amely azóta nem változott, ugyanazon a helyen ütközik a szárazföldre. „A Discovery posta „hivatalának” póznáját bántatlanul találtuk, ahogyan letűztük 8 évvel ezelőtt... megpillantottuk a ködös légen át a jól ismert tájjelzőket; a Discovery-hegyet és a nyugati hegységeket... otthonias érzéssel tölt el a megszokott látvány” — írja Scott.

Sok próbálkozás után jó partraszálló helyet leltek egyik kiszögellő ponton, a melyet a másodparancsnokról Evans-fok-

nak neveztek el. Gyönyörű napfényben szálltak itt partra s megkezdték a kirakodás nagy munkáját. Január 10-én már befejeződött a kirakodás, a szállás és istállók felállítása és az elfraktározás. Közben kirándulásokat tettek. Feltalálták a Discovery-kunyhót és az akkor szerencsétlenül járt Vinee keresztjét, melynek még tisztán olvasható volt a felirata...

Közben a Terra Nova elindult vissza, a meleg vizek felé, hogy majd eljőjjön új rakományal a bátor kutatókért...

Teltek-multak a hónapok s az Evans-foki téli szállásról kutya-vonat szánokon fölkeresték az ismert helyeket és kunyhókat, amelyekben a sarkutazók irásokat, üzeneteket és fölösleges felszerelést hagynak hátra, sokszor az utánuk jövőkön ezzel segítenek. A civilizáció hőditása az ismeretlen jég-világban! Scotték raktárakat állítottak fel — egyik kutató a távoli Central-öbölben látta Amundsent s folyton figyelték az állatvilágot (delfineket, sirályokat) a jég és a sarki föld természetét, méréseket végeztek, rajzoltak, fényképeztek, térképeztek. Scott leírásai és képei gyönyörű vidéknek mutatják elénk a csodálatos világrészt.

Ma már itt is más a helyzet, mint mikor az első próbálkozók törtek az ismeretlen, jégborított földre. „Erdemes volna értekezést írni arról a tárgyról — jegyzi fel Scott — mennyivel gazdagabb a mai sarkutazó érdeklődésének köre a régienél. És mennyivel más-ként hat a sarkvidéki környezet mi reánk, mint elődeinkre, akik félelmesnek, iszonyatosnak érezték maguk körül a természetet. — Ugyanazok a szaggatott hegyormok, amelyek elrémítették volna a régiket, ma festői, nagyszerű természeti szépség számba mennek. Nem a belső költői fogékony-ság érzése változott mge: a babonás elfogultság kiveszése és a szélesebb körű tudás hozott bennünket közelebb a természethez. Ez a titka a sokkal nagyobb biztonság-érzetünknek.”

ÚTBAN A DÉLI SARK FELÉ

1924
Juli
hamo
fok a
a fél-
szikla
hegye
ziom
pitott
8 fok
tél 2
lentk-
ba ese
ezt je
futott
Tent
paszko
Nem v
Ezt se
a sark
zet az
tatók
hely n
Szer
szí”
Ferrari
Catedr
találtá
zéseit
ren.
rint—
ben
igen la
Októbe
egyik
a 28 ki
Nove
zást a
nagy j
tyavon
met és
utszaka
tak fel
főcso
ról, ez
láljon
tartás
rengete
ket, a
lőni a k
tanyar
küldték
gyalog
maguk
sarki f
három
most m
tak az-
este ért

Juniusban, a tél derekán szilaj szélrohámok dühöngtek, de hőmérsék csak 12 fok a fagypontra. Telelésük közben a felszigeten földcsuszamlás történt. 7-8 szikla legördült a tenger jegére. A jég-hegyeket fényképezték közben magnézium fény mellett. Többi közt megállapították, hogy a délsarki nyár körülbelül 8 fokkal hidegebb az északinál, viszont a tél 2 fokkal enyhébb délen. Közben jelentkeztek a bajok is. Atkinson skorbutba esett (súly). Augusztusban többi közt ezt jegyzi fel Scott: "Át-futottam lábszánkón a Tent szigetre és fölkapaszkodtam a tetejébe. — Nem voltam ott 1903 óta." Ezt sem irhatja mindenki a sarkvidékről s ez a jegyet azt is jelzi, hogy a kutatók számára mily ismert hely már ez a vad vidék.

Szeptemberben "tavaszi" kirándulás volt a Ferrar-gleeserre, ahol a Catedral-szigetekenél megtalálták Wright hajójelzéseit keresztül a gleeseren. Megfigyelésük szerint — mely az első e nemben — a parti gleeser igen lassan nyomul elő.

Októberben a Hut Pointon tartózkodott egyik csoport, ahonnan telefont vezettek a 28 kilométerre fekvő főszállásra.

Novemberben megkezdtek a déli utazást a Barrieren. Elindultak a nagy jégfal tövéből befelé. Kutyavont szánokon vitték az élelmet és egyéb felszerelést és az utszakaszokon tanyákat állítottak fel, hogy mikor az öttagú főcsoport visszafelé jön a sarkról, ezeken pihenessen és találjon élelmet, tüzelőt a léfcsartárhoz. Közben sok fáradság, rengeteg viszontagság törte őket, a lovakat sorra le kellett löni a kutyák etetésére is. A 33 tanyáról december 11-én visszaküldték a kutyákat s ezentúl gyalog mentek előre. Innen ők maguk húzták a szánokat. A délsarki fensík előtt Atkinsont és három embert visszaküldtek s most már csak nyolcan folytatták az utat a plátón. Karácsony este értek a 46-ik tanyahelyre,

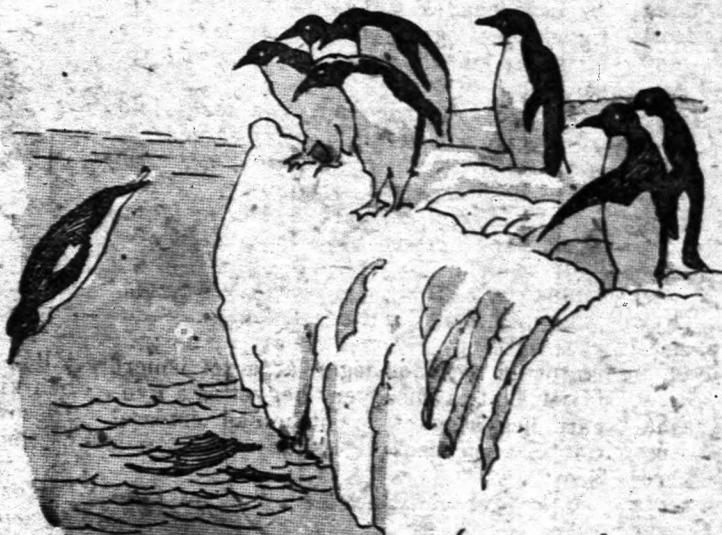

SCOTT, KAPITÁNY

A HÖSÖK SÍRJA

kétezeröttszáz méter magasságban. Evans hadnagyot két társával 275 kilométerre a céltól szintén visszafordította Scott s így csak öten vágtak neki a további ut-

PINGVINEK FEJEST UGRÁLNAK A VIZBE.

nak. Scott, Wilson, Oater, Bowers és Evans altiszt folytatták a gyötrelmes gyalogutat, egyre feljebb, egyre előbbre. Január 16-án leverő meglepetés érte őket: megtudták, hogy Amundsen megelőzte őket s kitűzte itt a fekete norvég lobogót. Pontosan 1912. január 18-án érték el a déli sarkot s megtalálták Amundsen sátorát és följegyzését, mely szerint 1911. december 16-án ért ide négy társával.

A magasság 2900 méter — holott előbb 3200-as magasságban is jártak — a hőmérsék 29,5 fagypontra. A megkészt kutatók kitűzték a brit lobogót, a fekete zászlót pedig magukhoz vették s aztán elindultak visszafelé.

A végzetes út már eleinte rendkívül küzdelmes és fáradságos volt, sok bajjal küzdöttek. 1500 kilométeres gyalogut állt előttük, hóban, jégben, szélben. Hol a hóvakság, hol a fagyás jelentkezett. Evans altiszt keze elfagyott, mind beteggebb lett az esésektől és február 17-én meghalt.

Ő volt az expedíció első áldozata, a kit végzetében az ismeretlen sors határozására nemsokára követtek társai.

Március 17-én Qates kapitány következett a sorban. Már alig élt. Beteg lábával nem bírta a menetelést és folyton hátráltatta a visszatérők útját.

E napon kiment a rettenetes hóviharba és nem is tért többé soha vissza... Meg akarta menteni társai életét — hiába volt. Ekkor már csak 2 napi ut az egytonnás raktár, mely megmenthette volna életüket. A 40 fokos hidegben alig bírtak mozogni. Itt az irtózatos hóvihar végleg elszakította őket, a kínos vánszorgás is meg szűnik, március 21-től kezdve már nem bírnak kimozdulni a sátorból. Élelmük, tüzelőjük elfogyott, 29-én halálos álmomba dermedtek...

Scott kapitány utolsó följegyzései ezek:

"...Nap mint nap készülünk, hogy utra keljünk a depó felé, amely már csak 20 kilométer, de a sátor ajtaján kívül örjögő hóvihar..."

Kitartunk, amíg jön a vég. Erőnk elhagy persze és a vég nem lehet messze. — Szánalmasnak látszik, de nem hiszem, hogy többet irhassak. — Az Isten szerelmére, viseljete gondot a miénkre!"

Ezek voltak az utolsó szavak, amiket papírra vetett a tudomány martirja, ki társaival együtt életét áldozta, hogy az ismeretlen rejtély földérintésével embertársainak hasznos szolgálatokat tehesen.

Nyolc hónap múlva, 1912. november 12-én találtak a szerencsétlenekre Atkinson és társai, akik korábban hiába indítottak segítő expedíciókat a téli szállásról. Hálósákaikban feküdtek holtan. Scott halhatott meg utolsóinak, vállá alatt naplója, közelükben a kőzetgyűjtemény...

A hősöket letakarták sátrakkal s hatalmas hóhalommal földték, amelynek tetejébe feliratos keresztet állítottak. A hajóra visszatérőben a Hut Pointon, a hegytetőre hatalmas feliratos keresztet állítottak, amely sarkvidék száraz légkörében időtlen időkig hirdeti Scott és társai hősi önfeláldozásának megrendítő és fölemelő példáját.

A VÉG.

AVASARNAP NAGY HUMOROS OLDALA

Regizőftat
Gene Byrnes

Csintalan Peti & Kalandjai

Hány gyermek-
ke volt George
Washingtonnak?

Nem volt ne-
ki egy gyer-
mek sem, ő
csak a Haza
Atyja volt.

és az így volt: Washington Gyur-
kának hívták őtet és elővette apja,
nak a feleségét és azzal kivágott
egy kis cseresznyefát és erre a pa-
pája azt mondta Gyurka, ki vágta
ki ezt a kis cseresznyefát és erre
a Washington Gyurka azt mondta
papa, nem tudok hazudni, én vág-
tam ki a kis baltámmal és erre el-
nök lett.

Ugyan ne
mondd már,
az igazán
szép.

Gyerekek, nagy ujság, Csintalan
Peti vásárolt egy kis baltát és öbe-
lőle elnök leas, ki fog vágni egy
kis cseresznyefát és mert én is ott
voltam, hát én leszek az alelnök.

De fogadok veled,
hogy sose volt neki
egy egész fél dollárja,
amit a jó apja adott
neki, hogy az egészen
az övé legyen és azt
csinálhasson vele, amit
akar.

De ő elnök volt
és az még jobb,
mintha az ember-
nek egy egész fél-
dollárja van.

Héj, Peti,
várj egy per-
cet, kis szives-
séget akarok
kérdni tőled.

Peti, em-
lékszel, hány
szor adtam
neked a cuk-
romból?

Alkarsz egy
kis savanyu-
cukrot Peti?

Mi lehet be-
lölem, ha e...k
leszel Peti?

En mi
lehetek?

Te szenátor le-
hetsz, te meg ten-
gernagy, te meg is
bornok, te meg le-
véthördő.

A
NAGY
OTLET!

En nem aka-

Mit bánom

Engem meg

Én nem akarok levélhordó lenni, én ten-gernagy akarok lenni.

Én nem akarok szenátor lenni, én gene-rális akarok lenni.

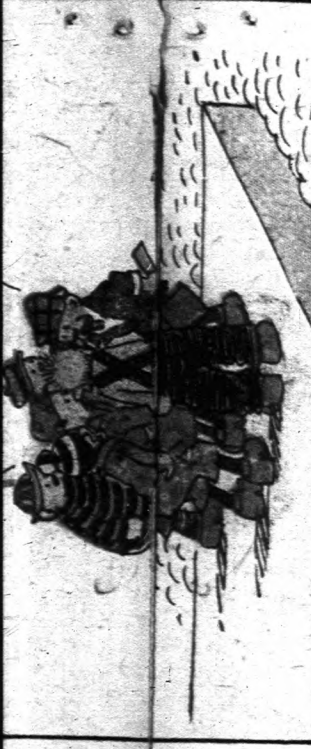
Mit bánom én, mindenki az lehet tőlem, ami akar.

Nem nagy szerű ez 'Szeplőske'?

Ne nevez 'Szeplőske'nek, nevezs generá-lisnak.

Engem meg egész nyugod-tan nevezhatsz tengeri-gyónak, ezt a mamától is meg fogom követelni.

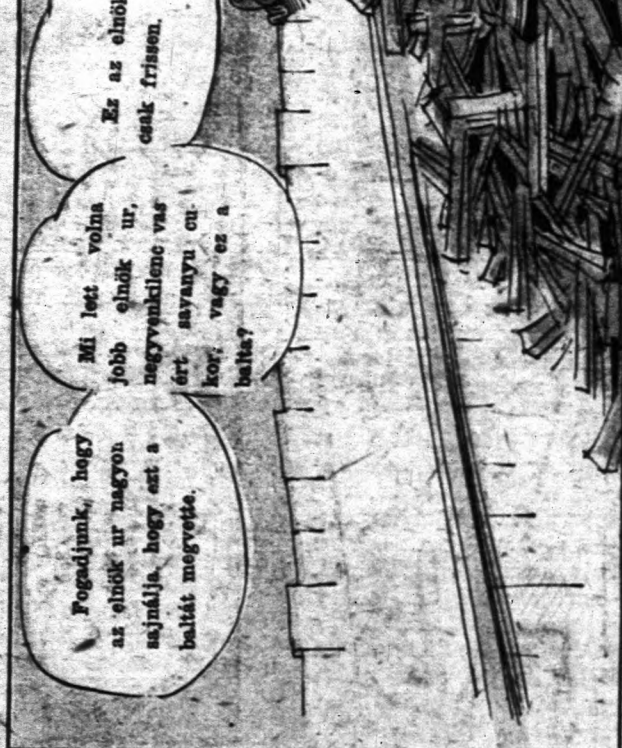
Hol vetted ezt a baltát?

Nem tudok hazudni, fogyventem, de nem kilenc vasért vettem, hanem egy, hogy mért vettem.

Ez pontosan ugyanaz, amit Washington mon-dott.

Óh én tudom, mért vetted ezt a baltát, a mamuskát te nem fogod becsapni, ugye drága kis magzatom, és most gyere: szépen velem.

Fogadjunk, hogy az elnök ur nagyon sajnálja, hogy ezt a baltát megvette.

Mi lett volna jobb elnök ur, negyvenkilenc vas ért sávanyu en-kor, vagy ez a balta?

Ez az elnök ur, csak frissen.

Ha szemtelenek lesz-tök, valamelyik gene-rális, vagy tenger-nagy kap egy pontot tőlem mindjárt.

A TÖRÖK VÉR

A Vasárnap számára
írta Péterffy Tamás

VALAMI vén, székely tudós megírta, hogy a nemes székely ló még a törökvilágból származott. A szebb növésű székely kancákat, a gyakorta bebetörő pasák tisztavérű, arab ménjeivel párosították. Így létesült a csodálatosan szép, nemes székely ló. Csakhogy a török pasák, meg az arab mének elmardása után elkorcsosodott a világszép székely ló, amelyet az oláhországi gazda bójárok jó pénzért megvettek és még Párisban is mutogatták a gyönyörű járásu, nemes tartású tüzes állatokat.

Bálint Están uramnak éppen völegény korában került a kezébe egy kalendárium. Abból olvasta a vén bolond székely tudós leírását a nemes székely lóról. Tetszett neki a nemes leszármazás, úgy, ahogy a góbé tudós megírta. Még pompás képek is mutatták az igazi, nemes székely ló eredetét.

A vén tudós a lovakról írt, aztán fiatal házaspárnak használt általa. No, mert az újasszony igen... vad volt s a nyelvét sem felejtette otthon. Bálint Están ezen úgy elkeveredett, hogy éppen az Olt folyó vizébe készült a jég alá, bánatában. Veszekedni sem akart, mert az nem szokás a jámbor Bálint familiában, de amilyen sem hagyhatta, hogy a fiatal asszonyka rászokjék. Ugy szédült a feje a gondolkozástól, mintha valóságos bugyuta lenne... A kalendáriumot forgatta s úgy akadott meg a nemes székely ló leszármazásán... Azzal a nemesvérű állattal különbül kell bánni! — így jegyezte fel az a bolond tudós, de sohase hitte volna el, hogy a ló tudomány a veszekedő házasságoknak használ a góbék között...

Están gazda olvassa-olvassa, aztán sapkát nyom a fejébe, egészen le a füllére s kimegy. Ott hagyta a szájaló hitestársát, akivel immáron hat hete fogyasztja egy asztalról a miatyánk közepét.

Hogy történt? Mint történt? Azt nem látta senki, de Bálint Están, az új házas székely gazda egy csapásra agyonüté az egyik három éves tinóját a pajtában... Összefutott a jó szomszédság. Segíteni nem lehetett, hanem hirtelen elengedték a vért a drága állatnak s kótyára kimérték a husát. (Kényszervágás vala biz az, de a székelyek kótyára mérik szét, hogy ne károsodjon sokkal a gazda.)

Rákiska, a köpeci új asszony ismét kitátotta a száját, de Bálint Están elejét vette a civakodásnak:

— Látád-e Rákiska?!... Ezt a szép tinót te ölted meg... Mert tudd meg Rákiska, hogy bennem nemes török vér van... Nálam a fejéremnek "hallgass!" a neve, úgy, mint a török pasáknál... Bennem nemes török vér foly, hékás!... Az új asszony sehogy sem akarta megérteni. Hát Están gazda megmagyaráz-

ta. Elolvasta a nemes székely ló származását. Nyomatékosan megértette az asszonnyal a kalendáriumból, hogy menüivel különbül kell bánni a nemesvérű székely lóval. Jobb ellátás, kimelés, bőséges abrak, különös figyelem... különben kitör belőle a nemes vér és összetöri szekerét, hámját és gazdját.

— De mi köze ennek a nemes székely lónak a mi életünkhöz? — kérde Rákiska.

— Semmi, és minden!... — magyarázta szinte suttogva Están gazda. — De te értelmes asszony vagy... Te a híres Fülöp családból vagy... Te tudod, mit jelent az, hogy én is török véru vagyok... Visszamenőleg a harmadik dédanyáméknál igazi, nemes székely lovat tenyésztettek... Nálunk járt a pasa, a török pasa... Ott is halt...

A fiatal asszony úgy meresztgette a szemét, mint a csipetűfába szorított béka. Szerette volna istenesen leteremtetni az urát, de valami különösnek találta az egész dolgot. Bálint Están rejtelmesen folytatta a beszédjét, de már nem suttogva, hanem jóval hangosabban.

— Bennem igazi török vér foly... Előtem az asszony nem kiabálhat... Ilyen a török vér!... Erről én nem fehetek... Ma egy tinót ütök le... Szóbeszéd nélkül... Holnap kettőt... Holnapután rágyujtom az istállót... Aztán a házat... Bennem török vér, nemes, igazi török vér folydogál... Azért házasodtam a tudós Fülöp családból, hogy ne kerüljön valami kувász a családba... A tinót te ütötted agyon, Rákiska... Ezt többet

ne tedd... Mert a nemes török vér kitör belőlem.

Fülöp Rákiska oly áhitattal olvasta a kalendáriumból leírt nemes székely ló leszármazását, meg a vele való, különleges bánásmódot, mintha szent bibliát lapozgatna... Bálint Están házában hosszú esztendőkre kiveszett a civakodás. A török vér diadalmaskodott.

A farsangon megnősült a Rákiska néni Józsi fia. Csendes, jóra való huszonhat éves legény. Az élete párja is hozzávaló, tizenkilenc éves székely leány és igen jó család. Hanem a nyelve, az bejelenek a faluvegi cigányok közé, simítás, gyalulás nélkül. Az ifjú gazda már harmadik napon szomorúan jön panaszkodni az édes anyjának. Ugyan erről már tegnap is szólt...

— Édes anyám...
— Mi bajod, no!...
— Kijedtet édes apám verte-e meg!...
— Nem, soha! de soha!...
— Hát fiatal korukban, hogy veszekedtek?...
— Jaj, édes gyermekem, a te édes apád igazi

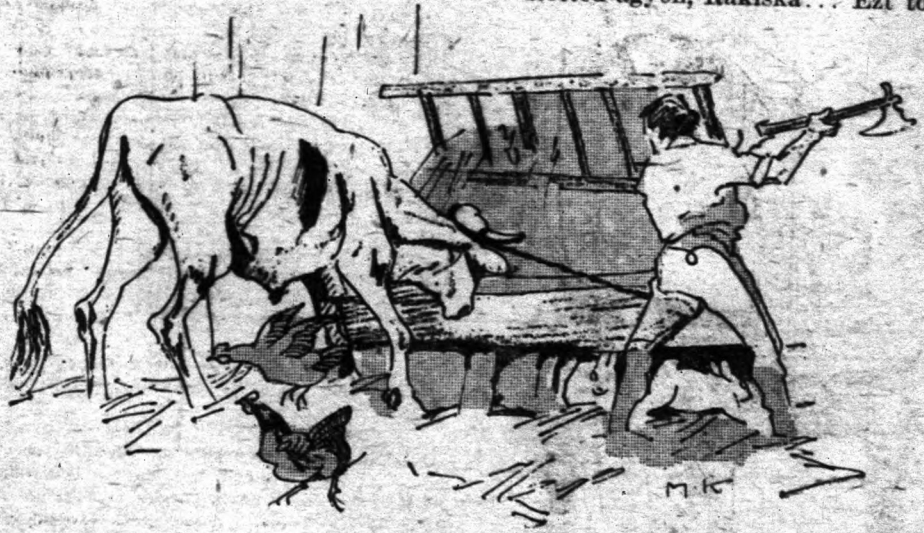

török vér... Előre megmondotta nekem szépen, csendesen, suttogva... s én megértettem...
— Erről nekem sohase szóltak... Török vér!...
— Igazi török... Még a kalendáriumból is megmutatta akurátosan... A török véru embernél az asszonynak "hallgass!" a neve... Különbben kiírta a világot... Apád szó nélkül leütötte a három éves tinót... Török vér... Még aztán sem kiabált, csak sugva beszélt s mégis parancsolt. Megmutatta, hogy igazi török vér!...

— Hol van édes apám? — kérde mohón Józsi.
— Itatnak az istállóban...
Józsi kisietett. Estike hűgát beküldötte az édes anyjához és vízfordás közben megbeszélte az édes apjával azt a török vér históriát. Az új házas ember egészen megokosodott...

Másnap, — változatosság okéért, az új asszony szájalása miatt, leütötte a kétmázású hízó disznót. A döglődő állatot le is szúrták. Józsi végigcsinálta a török vér játékát egész komolyan... A két öreg is tanuskodott az igazi török vér ügyében, de az új asszony csak kacagta az erőlködésüket s annál inkább szájalta, veszekedett.

— Török vér! — vágta rá gúnyosan a pattogós nyelvű újasszony. — Hát mikor ettek disznóhúst a törökök? Mi?... Apósomnak még csak járta, de Józsinak elkorcsosult a török vére!... Az én házamnál "hallgass!" a gazda neve!... És Józsi hallgatott. Semmit se tett. Hová fajult a török vér!...

A
A írta
A Va

H

A... és főként ne... és miért tessz... Alkonyat... tudtam, hogy... alatt ilyenkor... szárnyát, a me... mese-testvérke... sajátos éle... nak az öreg... Ezt mondta... mányát, mely... szefutottak, m... mét a homlok... be néző, külö... lu fölött, tul... jegyesoron... hőkönf a hol va... ség, a melyet... esetlen botor em... Most már... mint a hogyan... a nagyapó e... mikor már tud... dettől fogva m... rekek vagyunk... van a szép ház... Akkor, a m... szöllővel befut... lejttem ezt a... nak mondott me... kányölő lovag... tündérekéről. Al... ama szörnyű... olyan nagyon... szürke esodát... nak a cukrozot... vágyó gyermek... Főként... rások közben... Ó megtréfálja... Is barackot nyo... idején szőlőert... És el kezdte

Tamás, a ma... a decemberi na... rubrikák lécci... val; az utcai la... sok kellemetlen... szönt felebbval... ugyan ki nem... gény napidijas

Testi fogyá... burjánzó vesze... gen térfertett... zött és kiesiny... olyan, a melyen... Hogy ne szá... ga a földi élet... a főtörekvése.

Mikor pedag... gában földi ang... de a ki a valósá... ránkózó és szört... nagy apró vend... napidijas irnok... egeket:...

A fiamat... valával. Mert... kit a főnökei ko... gögös koldusnak... szakára munkát... tyergő vaksi sz... némi szirozóra... díjbol.

Ebből a fől... hogy Tamás nem... még amikor sor... kében, reménye... előre azzal, hog... irnok legyen.

S az Ur biz... esiny kérését, ná... Tamásnak jól-lá... nak rebbenésével

Ha Tamás... kegyet, biztosan... totta a kérését;... keresett hozzá... mint a bizalmat... vet meg mozgat

Ugy szálldo... más szünni nem... kódó legyek, a... a Türelmet is... Igy történt... mikroszkóp-szeme... El sok ilyen

A MIKROSKÓPSZEMŰ EMBER

A írta Palásthy Marcell
Vasárnap számára

HA IMADKOZTOK — mondotta nagyapám, aki nagyon jóban volt az ő Isteneivel, mint a tisztacéltű öregemberek általában — és nem teljesedik be tüstént a vágyatok, ne csüggedjétek és főként ne türelmetlenkedjétek, ő tudja, mit és miért teszen.

Alkonyatkor szokott ilyeneket mondani és én tudtam, hogy öreg fejében a kötött török-sapka alatt ilyenkor valami mesepillangó bontogatja a szárnyát, a mely mindjárt iderepül hozzám többi mese-testvérkéje mellé, a melyekkel az ő egészen sajtóságos életigazságait adta ajándékba unokájának az öreg ur.

Ezt mondta nagyapám és ölébe ejtette olvasmányát, melynek sorai így szürkületkor már összefutottak, mindig síró szemei előtt és pápaszemét a homlokára tolvá, sokáig elnézett messziségbe néző, különös nézéssel az álomba nyujtózó falu fölött, túl a liláspiros nyugati égre rajzolódó jegenyesoron és túl a karminban uszó báránnyel hőkön a hol valaha az Igazság lakott és a Békeség, a melyet elriasztottak maguk közül a szerencsétlen botor emberek.

Most már tudom, hogy oda nézett ilyenkor, mint a hogyan csak most elevenedik fel bennem a nagyapó e bizarr meséjének az emléke is, a mikor már tudom, hogy mi mindannyian és kezdetül fogva mindvégig sötétben félt, riadt gyerekek vagyunk, a kiknek igen nagy szükségünk van a szép hazuságok lélekvidító meséire.

Akkor, a mikor először hallottam tőle a vadszöllővel befutatott verendán, mihamar elfelejtettem ezt a talán nem is nekem, de önmagának mondott mesét, mert nem volt benne szó sárkánylő-lovagokról, vasorru bábákról, világszép tündérekéről, Aladin csodálatos lámpásáról s mindama szörnyű és bájos szerzetelenségekről, a mikért olyan nagyon lelkesedik az élet mindennapos, szürke esodáit még nem értő és ezért János papnak a cukrozott kásahegyen túl lévő országába vágó gyermekek lélek.

Főként ne türelmetlenkedjétek esodavárasotok közben — mondotta nagyapám — mert ő megtréfálja a türelmetleneket, mint a hogy én is barackot nyomok a fejedre, ha eseresznyeérés idején szőlőért pityeregsz.

És el kezdett mesélni — magának.

Tamás, a napidijas irnok rövidlátó volt, mint a decemberi nap. A számokat, a miket beírta a rubrikák lécei közé, olykor el is törülte az orrával; az utcai lámpásoknak gyakorta nekiment és sok kellemetlensége volt a miatt, hogy nem köszönt felebbvalóinak, kik sokan voltak. Mert ugyan ki nem felebbvalója egy félig vaksi, szegény napidijas irnoknak, a milyen Tamás volt?

Testi fogyatékosságának tudatában s ebből burjánzó veszedelmektől való félelmében félszen ténfergett az ő életének keskeny rubrikái között és kicsiny és elmosódott igyekezett lenni: olyan, a milyennek ő látta a dolgokat.

Hogy ne szurjon szemet az ő gyámoltalansága a földi élet sasszemű hatalmasainak: ez volt a főtörekvése.

Mikor pedig Tamásné asszony, a kit ő vakságában földi angyalnak látott tíz esztendő előtt, de a ki a valóságban a nyomorúságtól folyton siránkozó és zsörtölődő némbor volt, — közölte vele, hogy apró vendég érkezését várja; — Tamás, a napidijas irnok valóságos ostromolni kezdte az egeket:

— A fiamat ne yerd meg, Uram, ezzel a nyavalyával. Mert mit ér egy olyan dinok élete, a kit a főnökei köszönni nem tudó parasztnak, vagy gögös koldusnak tartanak és a ki nem yihet éjszakára munkát haza a hivatalból a folyton pityergő vaksi szemei miatt, pedig jó volna neki némi zsirozóra, a mire alig jut a sovány napidijból.

Ebből a főhászkodásból egyébként kiviláglik, hogy Tamás nem volt gögösen nagyralátó lélek s még amikor sorsának Urához szólott is fia érdekében, reménye nem volt tulesapangó. Beírta jó előre azzal, hogy fia majdan szintén napidijas irnok legyen.

S az Ur bizonyos teljesítette volna ezt a kicsiny kérését, mert mi az Öneki, hogy a fiatal Tamásnak jól-látó szemet adjon, a ki pillantásának rebbenésével csillagokat gyujt meg és olt ki?

Ha Tamás bizalommal csak egyszer kéri e kegyet, biztosan el is nyeri. Am ő egyre megújította a kérését; sürgette azt, szinte protekciókat keresett hozzá családja összes védőszentjeinél, mint a-bizalmatlan kérvényező, a ki minden követ meg mozgat a maga érdekében.

Ugy szállodtak az Ur trónusa körül a Tamás szünni nem akaró imái, mint az alkalmatlan-kodó legyek, a melyek kihozzák sodrúkból magát a Türelmet is.

Igy történt azután, hogy a kis Tamás — mikroszkóp-szemekkel született.

Él sok ilyen mikroszkópszemű ember között.

tünk — de ezt te még nem érted, unokám. — Sokan vannak ilyenek, csak hogy ezeknek a lelke van megverve a mindent-látás átkos adományával s ezek a legszerencsétlenebb emberek a földön, — tudd mg kis unokám.

A kis Tamásnak a testi szemei voltak mikroszkóp szemek és rettentő volt az ő élete.

Magábavonuló, embert, játszótársat kerülő, szomorú gyermekként élt, a kinek az élet szépségeiről szóló könyvek sem szereztek örömet, mert hiszen ő látta egyedül a sok ember között, mily félelmetesen csunya az élet. Leszokott a panaszkodásról is, mert apja és anyja fölünyes együgyűséggel intették le meg nem értett panaszait:

— Adj hálát az Istennek, hogy jól látsz!

De a kis Tamás nem tudott hálát adni, mert átkozott adományának fölfelem-látása megkeserítette az életét.

Az éjszaka volt az egyetlen, igaz barátja. A mikor léküzdeve a vadvirág-szörnyek iránt érzett undort, lehevert a kertben és két szerencsétlen szemét lehunyva, a halálra gondolt, a melyben boldog a szem, mert nem lát többé mást, csak az álom selyméből szőtt angyalok seregét, a kik egyedül szépek a teremtésben mert nincs nekik — testük.

És vágni kezdett a halálba.

Mig ezekre gondolt, tüdeje és orra mohón szivta be a kert nappal elviselhetetlenül rondatestű virágainak illatát.

Egy ilyen éjszakán felköltötte apját s mig az álomittasan és hunyorgó szemmel ült ágyán, a fülebe ordította:

— Ha nem gyógyittatsz meg, előlöm magamat!

Az a kétségbeesett panasz-áradatát, mily akkor éjjel óraszámra zuhogott ki a gyerek száján, feltárva az apa előtt gyereke rettentő életének minden borzalmát, — felrázta Tamást, a napidijast a meg nem értés kábulatából és szerencsétlen fiával elkezdett bucsutjágni az orvosi tudomány kiválóságainál.

— Erdekes pszichózis! — mondta az egyik tanár.

— Vízúra, jó táplálkozás, nyugalom — tanácsolta a másik. A kis fiu hisztériás. Nem volt a családjukban luctikus, vagy örült?

— Félek, hogy ő az — első! — suttozta szomoruan az apa.

— Nem, én nem vagyok örült! — rikoltotta a gyerek.

Mutasson, bácsi, vizet, vagy adja ide a kezét és én elmondom, mit látok rajta.

És elmondta és a tanár kényelen volt megál-

Japítani, hogy a hápadt és elesigázott fruska szem gödreibe két eleven mikroszkópot helyezett el a Természet részére.

A felfedező mohóságával esapott szakmányra. Ebben a pillanatban nem a beteget bántalmától meg szabadítani akaró orvos volt többé Balla professzor ur, hanem a világhír és az utókor félt röpülő helikoptér ura, az örök időkben emlegetett Morbus Ballaensisnek, a Hypertophia mirabile, seu mioscopoform, nervi optici felfedezője.

— Igen — lihegte inkább, mintsem mondta — a szemideg és recehátya kóros elváltozása tényleg jelen van. Hogy gyógyítható-e? Reméljük. De negatív esetben is a bántalom korszakalkotóan ujszerű. Legjobb, ha itt tetszik hagyni a kiesikét a klinikámon.

És a kis Tamás éveken át ott élt a klinikán, mintegy kísérleti nyúl, a kiről könyvet írt professzor Balla. Betanították a parányi lényeknek a nevére, a melyeket szabad szemmel csak ő látott; bemutatták orvos kongresszusokon s ha jó volt, — megengedték neki, hogy néhány napig sötét szobában legyen, vagy nappal aludjék és éjjel lehessen ébren, künn a Kliniká koromsötét kertjében.

Végre is megszokott a Klinikáról...

S ugy látszik, ekkor elégették meg odafönn Tamásnak, a napidijasnak és fiának vezeklését, melyet az apa bizalmatlansága miatt rótt ki rájuk az Ur kifürkészhetetlen bölcsesége. Mert Tamásnak, az apának az első éjszaka, mikor boldog, mert alvó fia mellett virasztott, ez az éjszaka azt a tanácsot adta, hogy vigye el fiát a kisváros orvosához, tekintetes Öttössy Albert chirurgus urhoz, a ki biztosan jó orvos, mert már a nyolevan-negyedik esztendejét tapossa és olyan pekesen jár ma is, mint egy pirátus, pedig a tudományos szaksajtóból csak a Méhészeti Közönyt járta.

— Elhoztam orvos urhoz a szerencsétlen fiamat. Eddig idehaza titkoltuk a baját.

— Hm! — dörmögte Öttössy Albert uram — Titkos betegség?

— Óóó! — a szemével van baj; tetszik tudni.

— Hja! A szemével!

Öttössy Albert chirurgus ur letette a sétáló-szemüvegét és felvette az olvasó-öklárét; egy levekanál formájú, középtűt lyukas tükörrel a kis Tamás szemébe nézett. Előbb az egyikbe, aztán a másikba.

— Rendben van — mondta végül. — Némi tultengése a nervus opticusnak szövödményes recehátya-zsugorral. Szóval kezelni fogjuk a kis rövidlátót.

— Rövidlátót? — riadozott Kában Tamás, a napidijas. — Hiszen épp az a baja, hogy túlságosan jól lát!

— Ejnye adta teremtette! Hát maga jobban akarja tudni, mint én? Rövidlátó, ha mondom!

Ezt a furesa mesét mondta el egykor nekem a nagyapám.

Vagy talán nem is mondta soha, csak ugy álmodtam az éjjel, mikor hosszú virrasztás után elnyomott az álom.

A hosszú virrasztás alatt a kislányom kitakart bronzszínű balvállát néztem, a mely, szegényke, hustalanabb, véznább, mint a már aszszonyossá gömbölyödő jobb vállá s nem is használhatja olyan fürgén a balkarját, mint a másikat, az épet.

— Milyen kár, milyen kár! — gondoltam, mint már annyiszor, a sötétvilágba néző ablakon át belekémlelve a sötéten titokzatos jövőbe. — Pedig olyan szép különben ez a fruska, mint az édesanyám.

Lehet, hogy a mikor elaludtam, így szótte az álom az agyamba a mikroszkóp-szemű Tamás meséjét.

A feleségem az első pillanatban értetlenül nézett rám, mikor ma reggel azt mondtam neki:

— Hiszen, ha nem tud majd a bénáska balkarja miatt tulgyorsan megölelni valami utjába vetődő fiatal urat, — akkor igazán van nagyapámnak: A sors tudja mit miért teszen.

KIADÓ SZOBA

A
Vasárnap számára
írta Tutsek Anna

EBÉD után Ida elindult lakást keresni.

Oh, mennyire unta! Tulajdonképpen tulás lett volna azt állítani, hogy lakásra van szüksége. Csak kiadó szobát keresett. Kiadó szobát, a magányos emberek válogatott kellemetlenségekkel fűszerezett rideg lakását.

Ez az egy szabad délutánja volt egész héten. Kelletlenül, kedvetlenül indult hát utnak s elhatározta, hogy dehogyan fog sokat válogatni. Csak az utca legyen csendes és a ház s a szoba tiszta, egyebet nem kíván.

De mintha a véletlen ellené esküdt volna, egész délután szaladgált, máskált, lépesón föl, lépesón le, olvasott kapukon libegő kétes ortográfia hirdetésekkel, érkező gorbombák házmesterekkel és nyájasan mosolygó szobaasszonyokkal és mindannyiszor megriadva távozott.

Már kezdte alkonyodni és még nem volt lakása. Pedig estére szeretett volna be is költözni, mert egész héten aztán nem lesz ideje reá.

Az ilyen órádó szegény fehér rabszolgának úgy kell beosztani az életét, ahogy lehet.

Ekszigázva, kifáradva tért be a Sándor térről csak úgy találmra egy kis utcába, maga sem tudta, hová.

Az utca tulsó felén csinos, egyemeletes, sárgára meszelt házat látott, az megtetszett neki. Átment. Természetesen ott is libegett a kapun a lakáshirdető cédula.

Bement az udvarra s egyszerre valami olyan jóleső érzéssel lélegzett föl.

Szép, tiszta, nagy udvar volt, olyan külvárosi udvar, kiperonnozva, kisöprve és oh Istenem, két akácfa az udvaron!... Szép sugár, lombos, fiatal akácfa, telestele fehér fürtös, nyíló, illatozó virággal. Olyan volt mindegyik, mint egy-egy virágkosár és aki ott állott alatta, arra ráhullatta virágait és az szabadon szívhatta be édes, friss, mámorító illatát.

Ót pere múlva Ida már az egyik kiadó szoba tulajdonosa volt, amelynek ablakai odanyitáltak éppen az akácillatos udvarra.

A háziasszony ugyan eleinte hi-mezett-hámozott, hogy ő csak fiatal-embereknek, tanulóknak, egyetemi hallgatóknak szokta kiadni a szobát, mert a hölgyek így meg... és sok igényük van, követelők. De Ida csakhamar megnyugtatta azzal, hogy ő tanítónő, keveset van lithon, igényei egyáltalán nincsenek s nem kíván egyebet, minthogy a gyermekek ne doboljanak és trombitáljanak éppen az ajtaja előtt s reggel a ruhája és a cipője legyen kitisztítva, mire fölkel.

Aztán elsieltett, hogy már előzetesen becsomagolt kis, podgyászt elszállitassa új lakására.

Az udvaron végig menve, fölmosolygott az akácokra.

Beh jó is lesz mindennap látni egy kis zöld lombot és beszívni azt az ismert, édes illatot, amely itt is éppen olyan bőségesen árad ki azokból a fürtös, fehér virágokból, mint hajdanában otthon a kis kertben, a vadszőlővel befuttatott ház előtt.

A kapu előtt megállt, hogy megnézze a házszámot.

Megnézte és aztán megdörzsölte a szemét. Pedig fölösleges volt. Egészen jól látta először is. Faragó utca 8.

Valami különös érzés futott, rajta végig.

— Hátba tévedek, — gondolta aztán magában.

— Talán nem emlékszem már jól reá. Hiszen elég régen volt... Mindenesetre meg fogom nézni, még ma este. Bizonyos, hogy nagyon különös volna...

Pedig úgy volt... Elrendeztetett mindent a kis szobában, mely lámpavilágánál elég barátságos volt, föluggatta a képeket a falra, elhelyezte könyveit a könyvespolcon, ruháit a szekrényben, aztán leült az asztal mellé fölnyitott egy kis cseresznyefa-dobozt és egy kék szalaggal összekötött levélsomagot vett ki belőle.

Kioldotta a szalagot és megnézte a legfelső levélborítékot.

— Balog Kálmán dr. ügyvédjelölt urnak, Budapest, Faragó u. 8. I.

emelet, 18. ajtó. Vette a lámpát, kiment a folyosóra és megnézte az ajtónak a számát. 18. szám volt.

— De különös véletlen; — morgogta magában fanyar mosollyal s körül nézett a szobában amely bizonyára nem változott semmit, évek óta, csak megkopott kissé, a butorok megfakultak, rozszantabbak lettek, de valószínűleg úgy áll minden azon a helyen, ahogyan legelőször berendezte a háziasszony kiadó szobának fiatal emberek, magányos nők részére.

Bizonyára éppen ennél az asztalnál ült Balog Kálmán dr. ügyvédjelölt ur és írta a szerelmes leveleket egy kis leánynak, aki ott meszte, meszte, lent a hegyek között, szivszorongva leste, várta a levélhordót, amint végig jött az udvaron, kezében a rózsaszínű levéllel.

— És itt álltak az ő könyvei is a polcon, a ruhái ugyanebben a szekrényben, itt nézett ki az ablakon ugyanerre a két virágzó akácfa az udvaron és ott a fal mellett a keskeny faágy, amelyben egykor — hite szerint — ő róla álmodozott.

Egyszerre benépesedett a kis szoba.

Föltámadtak a régi emlékek, melyeket Ida olyan jó mélyre elásott már, előjöttek az asztalból, az ágyból, a padlásból, kibujtak a cseresznyefa-dobozból, a levelek közül és ott keringtek, kavargáltak körülötte, hogy majdnem belészédült.

Sose, itt van Balog Kálmán dr. ur, aki most már tekintélyes, előkelő fővárosi ügyvéd, többszörös háztulajdonos, feleséges ember, de most ime csak a szegény, kezdő ügyvédjelölt, aki irogatja a szerelmes leveleket annak a vidéki kis leánynak.

— Ida, édes kis Iduskám, te vagy az én üdvösségem! Küzdök érted, dolgozom érted, kivivlak magamnak az élettől, a sorstól és eljövök utánad büszkén, boldogan, szerelme-sen! Vársz-e reám!...

— Várok reád, Kálmán, ha kell tíz évig is. Várok türelmesen hűséggel, szerelmemmel...

— És várt.

— És közben írta a leveleket neki, a vigasztaló, bátorító, édes leveleket, amelyeknek minden sora a szerető leánylécnek megnyilatkozása volt. És amint címezte a borítékot: — Balog Kálmán urnak, Budapest, Faragó utca 8. szám, I. emelet, 18. ajtó — mindig maga előtt látta azt a házat, amelyben Kálmán lakik és megcsokolván a levelet, mielőtt utnak indította, köszöntötte a két akácfa, amely benéz az ő ablakán.

Aztán az idő eltelt és Kálmán levelei kezdtek kimaradozni. Mind ritkábban és rövidebben, hidegben írt és végre egyszer egészen kimaradtak a levelek.

Nem történt semmi különös, semmi új dolog, sőt nagyon is sablonos,

mindennapi eset, volt az egész. A principális ur leánya nem volt sem szép, sem fiatal, de az iroda nagyon jól jövedelmezett s midőn az apósa meghalt, Kálmánra hagyta az egészet, sőt azonkívül még egy háromemeletes házat is.

Ennyit bizony megbozsáthatja az ember, a feleségének, ha csunya is, meg vén is, még házártsos is.

Az esküvője előtt Kálmán, mint gavallér ember, visszaküldte az Ida leveleit s megnyugtatta magát, hogy majd csak megvigasztalódik Ida. Ilyen kis csalódásokba nem igen szoktak belehalni a leányok.

Ida nem is halt bele, csak éppen, hogy tönkre ment az élete.

A szívet bezárta, a levelekkel együtt, amelyeket nem tudott elégetni s évek-mulva, mikor teljesen egyedül maradt, valahogy felkerült a fővárosba órádó fehér rabszolgának, aki jár házról-házra buksi gyerekeknek csöppögtetni a tudományt a fejébe mert hiszen élni csak kell, ha az ember nem akar éhen meghalni.

Kálmánnal nem találkozott soha többé. Budapest elég nagy város ahhoz.

— És nem találkozott az emlékeivel sem. Elásta őket jó mélyen s behintette mindennapi élet-hamujaival.

— És ime most, amint előrajzolták ismét és körülvették, valami különös érzés fogta el a lelkét.

Már nem fájt többé az, ami egykor oly gyötrelmet okozott s a leveleket olvasgatva, csak az jutott eszébe, ami édes és jó volt.

A nyitott ablakon át beáradt az akác édes, szelíd illata és ő behunyt szemmel, összekuleszt kézzel álmodta vissza fiatalágának tiszta igaz, mélyes szerelmét. Érezte tudta, hogy Kálmán is szerette őt egykor, fiatalágának tiszta, romlatlan érzésével, s hogy itt, ebben a szobában az ővé volt egész szívével, egész lelkével, minden gondolatával, érzésével...

— És csöndesen, nyugodtan feküdt le ugyan abba az ágyba, amelyben egykor Kálmán öröla álmodott.

— Odalent az utóan mogorva, kedvetlen pár halad. A színházról mennek haza.

— Igazán nem értelek, — zsm-bel az asszony, — minek tesszed te minden alkalommal ezt a nagy kerülőt, a köruton sokkal hamarabb jutnánk haza!

— Szeretek erre felé járni, — felel a férfi. — Megszoktam, mert itt laktam legénykoromban. Abban a házban, ni! — mond, egy sárgára festett, egyemeletes házra mutatva.

— Két akácfa van az udvaron. Ott nagyon boldog és elégedett voltam!...

— Ostobaság! — dünyög az asszony és tovább ballagnak mogorván, kedvetlenül.

A

ESTELI harc diadala zsoldosok polgárai

dött eléje a város. Nagy zsákmánya leszárt sorsa min vezérről külön melyek borzalt bizony megrész lesz most?! Sápadozó,

vissza a város hogy megvigy tön bezárták a müldöző béka hogy megvédi vérükig is. A derék harc ellenséghez, ártott soha. soha s így kö

A hadak vó jó: és a város vórált város

zártaik előtte, lenállásra gon

Csapatái lenyü dübörgéssel vó gárok, akik a ták közeledni

A csapatok a Mindegyik kap nagy ágyut.

A város egyik kő A polgárok lát tiszti rangban melynek végén bog. Vele jón kapu alá érkezt trombitát, majd csengő hangon

— Város p mes seregével üzeni néktek, B nem tártjátok k nyát, hogy bev

Ha nem enged nak az ágyuk

már vitéz har nek a város ute

lás jár. Ha me és ugy cselekes rancsolja: nem és mint jóbarát bucsuzni. Ezé mindenben s mo kaput!

A kürtös me ba, így jelezté, most már nem lovas visszanya

A megrémül kodtak. Volták, hogy nyissá voltak, kik dühd

só csöpp vért Amikor elmúlt perc, az ellense

elé állított ágy müldöző polgáro készülődést.

A következő

A DIADALMAS VEZÉR

ESTELEDETT már, amikor a hare sorsa eldőlt. Az ellenség diadalmaskodott és szétverte a zsoldos sereget, melyet a riadt polgárság fogadott fel s küldött eléje a hordának, hogy megvédje a várost. Nagy volt a rémület. A város zsákmánya lesz a győztesnek. A legyőzött sorsa mindig iszonyu. A diadalmas vezérről különben is mesék keringenek, melyek borzalmasak. Békésen élő ember bizony megremeg, ha hallja is őket. Mi lesz most?! Mi lesz most?!

Sápadozó, remegő polgárok rohantak vissza a városba a vesztett csata után, hogy megvigyék a borzalmas hírt. Rögön bezárták a város két kapuját s rémüldöző békés emberek fogadkoztak, hogy megvédik városukat utolsó csepp véréig is. A zsoldos sereg felbomlott, a derék harcosok jórésze csatlakozott az ellenséghez, mely nekik voltaképpen nem ártott soha. Nem haragudtak egymásra soha s így könnyű volt megbékélniök.

A hadak vezére összeállította csapatját: és a város ellen indult. Nem először vonult város ellen, melynek kapuit bezárták előtte, még akkor is, amikor ellenállásra gondolni emberi gyatraság. Csapatái lenyűgöző rendben, félelmetes dübörgéssel vonultak a város felé. A polgárok, akik a város falain álltak és látták közeledni a sereget, megremegtek. A csapatok a két kapu elé telepedtek. Mindegyik kapu elé állítottak egy-egy nagy ágyut. Majd két lovas nyargalt a város egyik kapuja alá, egészen közel. A polgárok látták, hogy az egyik lovas tisztí rangban van. Kezében lándzsa, melynek végén kis fehér zsebkendő lobog. Vele jön egy kürtös. Amikor a kapu alá érkeztek, a kürtös megfujta a trombitát, majd a tiszt így szólt messzecsengő hangon:

— Város polgárai! Itt áll győzedelmes sereggel a kapu előtt a vezér. Azt üzeni néktek, hogy ne okoskodjatok, hanem tárjátok ki mind a két kapu szárnyát, hogy bevonulhassunk városotokba. Ha nem engedelmességek, megszólalnak az ágyuk s a következő félórán már vitéz harcossaink végighömpölyögnek a város utcáin s nyomukban pusztulás jár. Ha megfogadjátok az okos szót, és úgy cselekedtek, ahogyan a vezér parancsolja: nem lesz semmi bántódástok és mint jóbarátok fogunk egymástól elbucszni. Ezért is engedelmességek mindenben s most tárjátok ki mind a két kaput!

A kürtös megint belefujt a trombitába, így jelezte, hogy az üzenet ennyi; most már nem beszélnek többet. A két lovas visszanyargalt a csapathoz.

A megrémült polgárok percekig tanakodtak. Voltak, kik mindjárt ajánlották, hogy nyissák ki a kapukat okosan; voltak, kik dühödten emlegették az utolsó csöpp vért s a körömszakadtáig-ot. Amikor elmúlt ilyen tétovassággal tíz perc, az ellenség megtöltötte a kapuk elé állított ágyukat. A város falán rémüldöző polgárok látták ezt a kegyetlen készülődést.

A következő perében kinyílt a kapu.

A Vasárnap számára írta Moly Tamás

A győztes sereg bevonult a városba a legnagyobb rendben. A csapatokat elosztották mindenfelé, úgy, hogy az utcákban mindenütt volt harcos csapat. A nagytéren a sereg egy része helyezkedett el s vette át a rendfenntartó szolgálatot a városban. A harcosok mindenütt jól viselték magukat. Komolyabb panasza nem volt ok.

Egy tiszt kereste fel a polgármestert és irásban adta át neki a vezér parancsát. Ebben az irásban fel volt sorolva, mennyi kenyert, szalonnát, füstölt húst, bort, csizmát és fémerneműt meg egyéb anyagot kell a város polgárságának három napon belül átszolgáltatni. Még egy megfelelő összeg pénz is fizetendő természetesen.

A polgármester átanulmányozta a kegyetlen parancsot, elővasta kétszer is, majd nagyot sóhajtott, letette az asztalra a pergamenlapot és így szólt:

— Meglesz!

— Van még egy parancsom, — mondta az ordonáné-tiszt. Ezt előszóval kell elmondanom. A vezér azt kívánja, hogy a város minden rendű és rangú hajadon lánya, ha szép, ha csúnya, ha szegény, ha gazdag, az mind vonuljon föl este tíz órára pontosan a városházára, ahol a vezér szállása van. Ott gyűljenek össze a városháza nagytermében, mindegyik az ünneplőjében. Kiséret nélkül jöjjenek. A vezér meg akarja nézni a város virágos kertjét és lehetőségek, hogy leszakaszt magának egy szál rózsát éjszakára. Ha a polgármester urnak is van hajadon lánya, természetesen ott legyen az is. Ezt parancsolja a vezér. Tessék intézkedni, hogy ennek a parancsoknak szintén megfeleljenek pontosan!

A tiszt könnyed fejbólintással bucsuzott és kemény léptekkel hagyta el a polgármester irodáját. Már künn volt az ajtón, melynek szárnya becsukódott mögötte, amikor a polgármester fölcusdott elképedéséből s felordított rekedten:

— Bitang!

Majd összegörnyedt a parancsok s a vélezáró tennivalók sulya alatt. Összehívta a tanácsot és megtette, fogcsikorgatva, tehetetlen dühétől beteg, intézkedéseit.

A városháza nagytermét fényárral töltötte el a hatalmas csillárba s a falitartókba tűzött száz meg száz gyertya lángja. A pompás teremben nem volt senki sem, csak a város hajadon lányai gyülekeztek benne. Mindegyik megmosdott, megfésülködött, fölvette legszebb ruháját. Gyűltek a lányok, kiket a szülő, a kedves, aggodalmas, forró, remegő jókívánságai kísértek erre s gyalázatos, szegényteljes utra. Vajjon mi fog történni szegényekkel? Hazajön-e az édes azon érintetlenül, ahogyan

most elment? Ó, mindenható Isten, hallgassad meg a boldogtalan szülő, a fájdalomban őrjengő szerelmes könyörgését: mentsd meg az édes a gonosztól!

A szerető apa-anya, kétségbeesett szerelmes mind ott lappangott a városháza közelében, a házak mély árnyékában és lesték, fogcsikorgatva, mi lesz most? Mi fog történni odafönt?!

Amikor már nem jött több leány s a teremben levők félig kábultan, remegve, ájuldozva tolongtak s igyekeztek elbujni, elrejtőzni zugban, ablakmélyedésben s hasztalan próbálták elképzelni, mi lesz most; de a bátorabbja mégis fölcusdott annyira, hogy már bírálta társnője ruháját s megnézte, ki a szomszédnője s halk, mindjobban élenkülö beszégetést kezdett vele; a suttogás, pihegés, csoszogás nyugtalan mozgás összeszőződött egyenletes zugassá, mely nem volt erősebb, mint mikor az erdő fáiak lombján subog végig egyenletesen a szél, — egyszerre csak kinyílt a terem egyik ajtaja s belépett rajta egy katona. Mögötte az ajtó becsukódott. A suttogás a következő perében elült.

Középtermű férfi volt, karos, szélesvállu, vékony dereku. Fejét most hátravetette s úgy nézett végig a sok ijedt, elnémult, várakozó leányon. Fekete haja fürtökben hullt a vállára. Barna arcában fekete szempár parázslott. Orra kissé hosszabb volt a kellenél s görbe, mint a ragadozó madár csőre. Alatta kis fekete bajusz tette még pirosabbá a dudzadt ajkát. Az álla szögletes volt kissé és kemény.

— A hölgyek álljanak fel sorba és rendezzen, ahogyan derék harcosokhoz illik! — mondta kemény, csengő hangon. Aztán már csak intett azoknak, akik ügyetlenkedtek és nem tudták, mitévők legyenek.

A leányok valahogyan sorakoztak. Majdnem mindegyik a szívére szoritotta a kezét és a lába olyan volt, mintha ólomból lenne. Nem látott, nem hallott egy sem, a fülükben zugott az ájult félelem.

A férfi most lassan, csendesen végigment a hosszú termen, végigment a sorok között és tüzesen csillogó szemé rászegződött a barnákra, szőkékre, pirosakra, szebbnél-szebb hajadon leányokra. És egyre jobban izrott és villogott. A teremben csend volt és nem lehetett hallani mást, csak a férfi sarkantyúja halk pengését.

Végigment a termen, végignézett a sorokon; majd újra végigment a szorongó, ájuldozó leányok között és nézte őket. Néha megállt, majd lassan tovább haladt. A teremben tikasztó volt a hőség. Halk, száraz libegés volt hallható. A férfi egyszerre csak lement a terem távoli zugába. Ott állt hunyt szemmel egy leányra, vékony, finomtestű leányra, talán nem is valami szép; de különös báj lehetett benne, mert a férfi az ajkát harapdálta, amikor nézte. S rászólt:

— Nézz reám, te leány!

S a leány fölvetette nagy kék, ragyogó szemét. Nem lehetett most látni, hogy a ruhája szegényes, a szöve a sok mosástól kifakult.

— A kezdet! — parancsolta a férfi s végigvezette a leányt a termen, hogy mindnyájan megnézheték.

Alig ismerték, nem tudták, csak kevesen, hozzá hasonló szegény leányok, hogy kicserélt. Jelentéktelen, akárcsi lánya volt es, akárcsi nő nem esett sehol soha. A lányok elcsodálkozva nézték, várták, hogy mi lesz.

A férfi az ajtóhoz vezette a leányt, a leányt. Aztán odafordult a többihez:

— A kisasszonyok hazamehetnek!

Es eltűnt választottjával, az ajtó becsukult mögötte.

A lányok elhülve álltak. Mi es? Mi történt itt velük?! Szőkék, feketék, vörösek egymásra néztek elbámulva. Nagy csalódás, gyölködő harag támadt szívükben. Lassan megmozdultak, keserűséggel tele indultak hazafelé. Ezért féltek, ezért szorongtak! Így megalázták őket! Micsoda otromba, durva, buta férfi! A győztes!

A TÜKÖR TÖRTÉNETE

A hiúság együtt
született a nővel

Hogyan fejlődött
századokon át a
tükör?

ÓFEHERKE gonosz mostoha, a világszép királyné egész nap tükrevel beszélgetett, egyre kérdegette, ki a legszebb a világon. A tükör azt felelte, szép vagy királyné, gyönyörű szép, de a legszebb mégis Hófeherke. Ez az őszinteség azután annyi bonyodalmat, bajt okozott a mesék világában, hogy a tükör tündére kénytelen volt alattvalóinak az igazságnak ilyen kíméletlen kimondását megtiltani, és hogy többé bajt ne okozhassanak, elvette beszélni képességüket. A gonosz királyné tükre volt az utolsó, ami még beszédbe elegyedhetett a beletekintővel, azóta a tükör megnevelte és a kérdések őzönére, a legfájdalmasabb sóhajokra is csak barátságos, néma mosoly felelt, és miután ebből a barátságos mosolyból mindenki azt olvassa ki, hogy ő a legszebb a világon, a tükör pedig nem cáfol, hanem nyugodtan és némán mosolyog tovább, a tükör és az asszony közt azóta a lehető legjobb egyetértést tapasztalhatjuk.

Ez a barátság az asszony és a tükör közt nagyon, nagyon régi, olyan régi, mint maga az asszony. Az első tükröt még a természet adta neki, az ősasszony a tó sima felületében látta meg először nagy meglepetéssel az onnan rámosolygó idegen asszonyt. Ugyanezt a játékot figyelték meg később simára csiszolt bronzlapokon, és ez annyira megtetszett az embereknek, hogy sok ilyen bronzlapot esimáltak, aminek semmi más rendeltetése nem volt, mint hogy visszaverje a ránéző asszony szépségét.

Mint mindenben, ami az asszony szépségét, hiúságát, tetszeni vágyását szolgálta, a tükör készítésénél is már a legrégebbi korban nagy fényűzés fejlődött ki. Legrégibb példáit egyiptomi sírokban találjuk, ahová a túlvilágra készülő szépasszonyok már igazán művészi tükröket vittek magukkal. Főnőjci kereskedők vitték a tükröket szerte a világon, így került el Görögországba is. A görög tükör simára csiszolt bronzkorong, amelynek egyik oldalát mitológiai tárgyú reliefek, vagy rákar-

colt képek díszítették. És mert a tükör ebben az időben már a szépségpolás egyik legfontosabb eszköze volt, keretét, hátlapját leginkább Aphrodite istenasszony életéből vett jelenetekkel díszítették. Róma asszonyainak a nagyszerű aranyműves ipar készített nemcsak hatalmas aranytükröket, hanem apró, élelencsont tokba illesztett kis zsebtükröket is, amik előtt magukat piperez-

A középkor a női hiúságot szolgáló tükröket az ördög találmányainak tekintette, és tüzel-vassal próbálta kiirtani, mert a beletekintő asszonyban hiúságos, világi gondolatokat ébreszt, és érdeklődését a lélek róvására a test felé tereli. De a hiú asszony nem hagyta cserben hiúságos barátját, akinek hízogó mo-

nem esoda, ha a szép asszony mint tökéletes műretek jelenik meg a nyilvánosság előtt, úgy hogy még a legkritikusabb szem se találhat rajta a cipőszarkától frizurájáig semmi hibát. De a modern szépség nagyon rövid életű, az arc és ajak pirját, a komplikáltan felépített frizurát, sőt a rövidre nyírt és ezáltal nagyon egyszerűnek látszó de alapjában ravaszul elrendezett apród fej is nemcsak egy hosszú bál éjszaka alatt, hanem még egy rövid délutáni látogatásnak is sokszor javításra szorul. Miután ilyenkor nem lehet sietve hazá szaladni az öltözés szoba tükörrel borított falu boszorkánykonyhájába, hát a legművészebb szerszámokat szép ézüst tokokban magukkal viszik az asszonyok. A tükör, ami feltűnés nélkül sugja

kellemes percsét, amit a vele való társalkodás nyújt. De azért tevéde volna azt hinni, hogy a teremő szigorú urai magvetnek, vagy könnyűen nélkülöznek a tükröt. Ha nyilvánosan nem is vallják be, hogy mennyi időt töltenek el naaponta a tükörrel való bizalmas társalgással, de az bizonyos, hogy nyakkendőjük művészi megkötése majdnem annyi időt vesz igénybe, mint a bába induló nek egész toilletteje, még a frizurát is beleértve.

A férfiak ezt nem igen veszik számba, és szívesen nyilatkoznak igen elítélő formában a női hiúság különböző megnyilatkozásairól. De azért mégis, ha egy feledékeny leány egyszer hiába kutat kis táskájában, mert tükröt otthon felejtette, szerény kérdésére, hogy kitől kaphatna egyet pár pillanatra kölcsön, minden férfi szolgálatkészen nyúl

solgását igaz szeretettel jutalmazta, hanem átmentette az ujkorba, amikor a tükör Velencében és Muranóban új életre ébredésében keltek. De most már nemcsak a női toillette körében volt szerepük, hanem a lakásnak egyik legszebb díszé lett a pompásan csiszolt velencei meg muranoi tükör, amiket művészi ezüst meg bronzdíszítéssel láttak el, ezer színben villogó üvegrég kerettel, amik olyan csodálatos tükröztek vissza, a velencei kristálycsillárban égő viaszgyertyák lobogó fényét. A francia kastélyok dísztermeinek falát egészen tükrök borították, mintha csillogó tündérszobában forognának a táncoló párok.

A tükör ugyan a modern lakásnak is elengedhetetlen díszé, de azért legfontosabb szerepét mégis a szép asszony fegyvertárában játsszik: Öltözködésnél a legmegbízhatóbb tanácsadó a tükör, és hogy a beletekintőtől minél alaposabb kritikát mondhasson, a modern butoripar három szárnyú, hatalmas toillette tükröt konstruált. De a magát lelkiismeretesen megzemlélni akaró asszonynak még ez sem elég, az öltözéstanon ott áll a nélkülözhetetlen kéztükör is. Ennyi hűségös segítőtársa mellett

meg, hogy a szépség valahol javításra szorul, a retikül belső falába van erősítve. Az asszony kinyitja, belepillant, mintha parfümös flakonját vagy pici csipkés zsebkendőjét keresné és közben rövid konferenciát tart tükrevel. És tükör van a kis puderos doboz tetejében, a rouge tokjában, minden szerszámában, ami a szépség ápolására szolgál.

A tükröt a közvélemény asszonyi jószágának tekinti, női bondoir díszé, nők öltözködésénél nélkülözhetetlen kellék. Az asszonyok nem is tiltakoznak az ellen, az állítás ellen, hiszen szeretik a tükröt és hálásak neki azért a sok bőrkért, azért a sok

zsebbe, mert a teremtes urai ugyan felette állnak minden hiúságon, de azért tükör nélkül mégsem tesznek meg egy lépést sem.

Dr. Bangha, kish. konyhanyv	32.50
Amerika - fűfűszerek	31.20
Uj Magyarorszag	31.20
Vöröskönyv	30
Vöröskönyv	30
Szerelmi levelek	30
Szerelmi levelek	30
Nagy Államok	31.50
Angol-Magyar levelek és képek	31.50
Angol-Magyar és Magyar-Magyar levelek	30
Bismarck: Angol-Magyar és Magyar-Magyar levelek	33.50
Szépítő Képek	30
Magyarorszag képek	30
Dr. Kovács: Kish. konyhanyv	30
A székely népművésze és éneke	30
Dr. Schaffner: A női betegségek okai és okai	75

ANGOLUL beszélni, írni és olvasni tanító nélkül megtanulhat, aki az **Amerikai Nyelvmestert** megrendeli. — Ár: \$1.50.
Rendeléseket utánvétellel küldünk. Kérjen részletes könyv, lemez, hangor- és kotta-árjegyzéket.

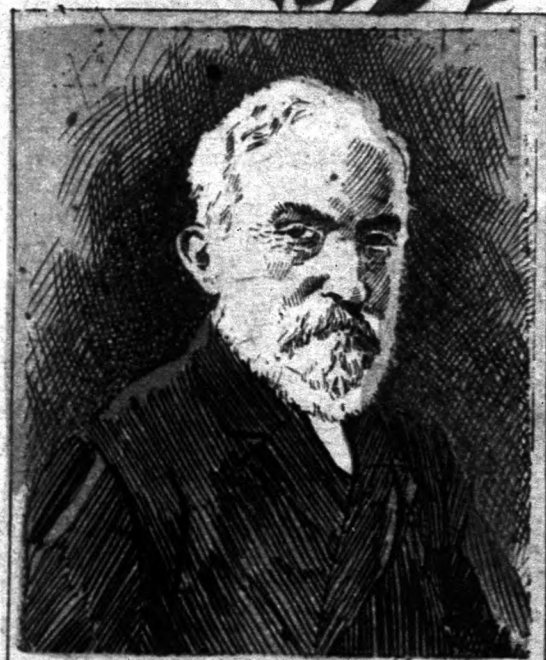
KEREKES BROS.
Amerika legnagyobb magyar könyv- és személynévtárája.
205 East 50th St. New York, N. Y.

DOLLAR
Átutalások MAGYARORSZÁG, CSEHOSZLOVÁKIA, ROMÁNIA, AUSTRIA és JUGOSZLÁVIA.
PÉNZKÜLDMÉNYEK
A VILÁG MINDEN KÖZELÉBÉ postán vagy sürgönyileg a legelőnyösebb árfolyam szerint.
Kihoztali Okmányok, Hájójegyek, Takarékpénztékek 4% kamattal.

American Union Bank

FOKLELET: **Németh János**
16 East 23rd Street, a bankpalotában

FIKOLELET: **Németh János**
1597 Second Avenue, Corner 83rd Street, New York City

KISS JÓZSEF

a "Legendák a Nagyapámról", című ciklusból

Összeverődtek, csupa kilököttek,
Kántor meg kosta, kápszáló diák,
Facérok, rongyosak, terü a rögnek,
De lángolók — hiába páriák.
Hunyázkodó alázattal ódöngnek,
De szemtelen, az apraja kivált:
Fel, udvarolni ide sereglének,
Hódolni a dal kóbor mesterének.

És szállingóznak, mint bus felhóröngyök,
Csupa idétlen, dult embercafát,
Arcukra írva, ki mennyit nyomorgott,
Sok keshedt, fáradt, elzüllött alak,
Homlokkal, melyen száz stigma borongott,
Amig vigyorg a leffentyüs ajak:
Nyomor-meghivta a nyomort ebédre,
Van-e multság, mely evvel felérne?

Alacsony volt a ház és dülékeny,
Szuvas gerenda s ágas közepén
És füstös, ronda, nyirkos — szinte szegény!
De palotának látja a szegény,
X-lábakon nagy asztal a közepén
És asztalon sok csorba cinedény,
És bűz, homály, borgóz és szesz és lárma —
Eppén elég egy szombat délutánra.

Az asztalfőn reb Mayer Litvák trónol,
Szakálla hó és a szeme bogár,
Sosem elég — azt tartja — torbul, jóból,
Mozogni hé! — keringjen a pohár!
Előbb-utóbb — még mindig elég jókor —
kiüti haj! kezünkől a halál!
Csak élni, élni, amig benne tart!
Mig nem süritjük mink is az avart.

KISS JÓZSEF 1843 november 8-án született, Mezőcsátton. Arany János nyomain indulva, különösen a ballada költés terén ért el nagy sikereket. Számos zslótárgyu költeményt is írt, melyek közül leghíresebb a **Legendák a nagyapámról**, amelyet az agg költő élete utolsó szakában alkotott. Szerkesztette az **A Hét** című irodalmi lapot, amelyben több új író ismertetett meg a nyilvánossággal. A kiváló ballada-költő az elmúlt évben halt meg.